

SKATTEREFORMEN 2004-2006

Aksjonærmodellen

Kandidatnr: 245

Veileder: Frederik Zimmer

Leveringsfrist: 25.04.05

Til sammen 13951 ord

19.04.2005

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>SKATTEREFORMEN 2004 - 2006</u>	<u>1</u>
1.1	INNLEDNING	1
1.2	METODE OG RETTSKILDER	2
1.3	HENSYNET BAK SKATTEREFORMEN AV 1992	3
1.4	PROBLEMET MED DET GAMLE SYSTEMET	5
<u>2</u>	<u>AKSJONÆRMODELLEN</u>	<u>8</u>
2.1	SUBJEKT OG OBJEKT UNDER AKSJONÆRMODELLEN	12
2.2	FORHOLDET TIL SELSKAPSLOVGIVNINGEN	14
<u>3</u>	<u>SKJERMINGSREGLER</u>	<u>17</u>
3.1	INNLEDNING	17
3.2	INNGANGSVERDIEN	18
3.2.1	KONTINUITET VED ARV OG GAVE	19
3.3	SKJERMINGSRENTEN	22
3.4	MER OM BEREGNINGEN AV SKJERMINGSFRADRAGET	26
3.4.1	ENDRING AV SKJERMINGSFRADRAG	29
<u>4</u>	<u>AKSJONÆRMODELLEN OG LÅN TIL OG FRA SELSKAPET</u>	<u>33</u>
<u>5</u>	<u>AKSJONÆRMODELLEN OG UTLANDET</u>	<u>37</u>
5.1	INNLEDNING	37
5.2	AKSJONÆRMODELLEN OG EØS	38
5.3	AKSJONÆRMODELLEN OG KREDITREGLENE	46
5.4	AKSJONÆRMODELLEN OG NOKUS-REGLENE	49
<u>6</u>	<u>IKRAFTTREDELSE OG OVERGANGSREGLER</u>	<u>52</u>

7 AVSLUTTENDE BEMERKNINGER **53**

8 LITTERATURLISTE **55**

1 Skattereformen 2004 - 2006

1.1 Innledning

Fra 2004 til 2006 vil det skje en omfattende skattereform. Deler av reformen har trådt i kraft og begynt å virke. For andre deler av den gjenstår noe utredningsarbeide. Det er først og fremst beskatning av selskaper og eierne av disse som er gjenstand for lovendringer.

Med den nye reformen vil RISK- og godtgjørelsessystemet opphøre, i tillegg fjernes delingsreglene.

Oppgavens hovedproblemstillinger er hvorfor det er blitt foretatt endringer i det gamle systemet, og nærmere hva det nye systemet går utpå.

Den ny reformen kan deles inn i fire modeller/metoder. Aksjonærmodellen for fysiske aksjonærer, fritaksmetoden for selskaper, deltakermodellen for deltakerlignede selskaper og foretaksmodellen for enkeltpersonsforetak.

Fritaksmetoden trådte i kraft i 2004. Aksjonærmodellen er vedtatt, og vil tre i kraft fra og med 2006. Deltakermodellen og foretaksmodellen ble foreslått i NOU 2005 nr.2. Det er uvisst hvordan den endelige utformingen av reglene i disse to modellene kommer til å se ut.

Oppgaven her er søkt å belyse en del av denne reformen, det er aksjonærmodellen som vil bli om handlet. Det avgrenses således mot de andre modellene. Fritaksmetoden blir kun omhandlet i den grad det er nødvendig for å forklare aksjonærmodellen.

Oppgaven er bygd opp slik at først kommer hensynene som lå bak skattereformen som vi hadde i 1992, kap. 1.3. Deretter følger hvordan disse hensynene ble forsøkt oppfylt gjennom de gamle reglene, og hvorfor det ble ansett nødvendig å endre på dem, kap. 1.4. I kap. 2 og 3 behandles aksjonærmodellens enkelte sider mer inngående. I kap.4 blir det sett nærmere på aksjonærmodellens forhold låneforhold mellom selskap og aksjonær. I kap. 5 er aksjonærmodellens forhold til utlandet blitt gitt forholdsvis stor plass ettersom det gamle systemets forhold til EØS-avtalen var en stor pådriver til reformen. Oppgaven vil kort se på overgangsregler i forbindelse med ikraftsettelsen. i kap. 6. I kap. 7 vil det bli gitt noen avsluttende bemerkninger.

1.2 Metode og rettskilder

Oppgaven er skrevet på bakgrunn av den juridiske metode slik den er blitt utarbeidet gjennom rettspraksis og teori. Det er enkelte sider som særmerker oppgaven metodisk. En side er at oppgaven bygger på nytt lovstoff. Dette medfører at det er først og fremst forarbeidene til de nye lovbestemmelsene som vi har å støtte oss til ved fortolkning av lovteksten. Disse er NOU 2003:9, St. meld nr. 29 (2003-2004) , Ot.prp. nr.1 (2004-2005) og Innst.O. nr. 10 (2004-2005)

En annen side er at resultatet av reformen ikke kommer som en helt ny lov, men at kapitler i den bestående skatteloven er blitt revidert. Dette har ført til harmoniseringsproblemer mellom gammel og ny lovtekst. Disse harmoniseringsproblemerne er et resultat av at forarbeidene legger til grunn en vid forståelse av ny lovtekst uten at dette er blitt harmonisert med eldre lovtekst. Et annet problem er at lovforarbeidene er tause på områder hvor en nærmere drøftelse om forståelsen av vilkår i lovteksten hadde vært naturlig. Det tenkes spesielt på aksjonærmodellens forhold til utlandet hvor forarbeidene er knappe.

Hvor løsningen på problemene ikke er å finne i lovtekst eller forarbeider, må man legge vekt på reelle hensyn bygd på de formål bestemmelsene er søkt å oppfylle.

I forhold til det gamle systemet og EØS-avtalen, er det blitt avsagt forhåndsuttalelser både av EF-domstolen og EFTA-domstolen. I henholdsvis sakene C-319/02 av EF-domstolen, og E-1/04 av EFTA-domstolen. Uttalelsene vil bli behandlet nærmere i pkt. 5.2.

Av juridisk teori som er blitt anvendt til oppgaven, henvises det til litteraturlisten.

1.3 Hensynet bak skattereformen av 1992

Under utformingen av skattereformen som vi hadde i 1992, var det lagt til grunn noen prinsipper som ble ansett som viktige. Dette var prinsippene om likebehandling, brede skattegrunnlag, lave satser, nøytralitet og symmetri. Målet var et ønske om bedre ressursutnyttelse, mer rettferdig fordeling av skattebyrden og forenkling. Reformen skulle gi økt likebehandling av ulike skattytere, næringer, inntektsarter og selskapsformer, og reduserte muligheter for skattemotiverte tilpasninger.

De prinsipper som ble ansett som viktige i 1992- reformen, ses fortsatt på som viktige, og ønskes videreført i den nye reformen.¹

Det gamle systemet bygde på et ønske om full enkeltbeskatning av selskapsoverskudd. Selskapsoverskuddet skulle kun bli skattlagt på selskapets hånd og ikke på aksjonærens. Dette ble gjort for å oppnå nøytralitet i forhold til andre investeringsformer. På den måten skulle man unngå en vridning av skatteyterens handlinger. Denne vridningen innebærer et effektivitetstap som ses på som samfunnsøkonomisk uheldig. Effektivitetstapet kommer til uttrykk ved at når avkastningen før og etter skatt ikke blir den samme, vil et skattesubjekt velge den investeringsformen som kaster mest av seg etter skatt. Dette kan føre til at andre investeringsformer blir valgt ut fra et skattebesparelsessynspunkt, selv om den ikke vil være den som gir den beste avkastning

når man ser bort i fra skattleggingen av avkastningen. Samfunnsøkonomisk vil det mest lønnsomme være at subjektet investerer der avkastningen er størst uten tanke på skattleggingen.

For å oppnå enkeltbeskatning av selskapsoverskuddet, ble det innført i skattereformen av 1992 to regelsett. Disse regelsettene var godtgjørelsesmetoden og RISK-reglene.

Godtgjørelsesmetoden kommer til anvendelse på utbetalt utbytte til fysiske og juridiske personer.

For den skatt som aksjonæren betaler for mottatt utbytte, får han tilbake en godtgjørelse som reflekterer den skatt som selskapet allerede har betalt for selskapsoverskuddet på sin ligning, jfr. sktl. §10-12(2). Hensynet bak denne godtgjørelsen er å unngå dobbeltbeskatning. Hvis ikke godtgjørelsen hadde blitt gjennomført ville selskapsoverskuddet bli skattlagt to ganger. Først som inntektsskatt på selskapets hånd, deretter som utbytteskatt hos aksjonæren.

RISK-reglene skiller seg fra den nye aksjonærmodellen ved at den gjelder alle som realiserer aksjer. Det skilles dermed ikke på om skattesubjektet er en juridisk eller en fysisk person. Hensynet bak RISK-reglene er å unngå dobbeltbeskatning, i forholdet mellom selskap og aksjonær.² Det tilbakeholdte overskuddet som selskapet er blitt beskattet for mens aksjonæren eier aksjen, blir lagt til aksjens inngangsverdi som skal komme i fratrukk ved beregningen av den gevinst som aksjonæren skal beskattes for når han selger aksjen.

Denne inngangsverdien blir justert, opp- eller nedregulert, med endringer i det tilbakeholdte overskuddet i selskapet, jfr. Skatteloven (sktl) lov av 26. mars 1999 nr. 14, §§ 10-34,10-35, jfr. §10-32 (2). Derav navnet RISK, Regulering av Inngangsverdi for Skattlagt Kapital.

¹ St.meld. nr. 29 s. 10.

² Frederik Zimmer (red) Bedrift, selskap og skatt s. 325.

Arbeidsinntekt og kapitalinntekt blir skattlagt forskjellig med forskjellige skattesatser. Dette skyldes at arbeidsinntekten er med i beregningsgrunnlagene alminnelig inntekt og personinntekt, mens kapitalinntekt kun er med i beregningsgrunnlaget alminnelig inntekt. For kapitalinntekt er marginalsattesatsen på 28 %. For arbeidsinntekt kan marginalsattesatsen komme opp i 55,3 %.

For aktive eiere av en næring eller selskap er det en nær forbindelse mellom avkastning av den kapital som blir investert i bedriften, og det arbeidet som blir utført av den næringsdrivende selv. Det skattepliktige overskuddet i bedriften vil ha sammenheng med både den kapital som er investert i bedriften, og det arbeidet som den aktive eieren selv gjør. Dette er bakgrunn for delingsreglene.

Hensynet bak delingsreglene er i større grad å likebehandle lønnstakere og næringsdrivende i skattesystemet.³ Dette gjøres ved at det gjennomføres en administrativ deling av næringsinntekt i en kapitaldel og en personinntektsdel, jfr. sktl. §12-12(1). Den beregnede personinntekt skal reflektere skattyters arbeidsinnsats i næringsvirksomheten.⁴

Delingsreglene har til oppgave å skille arbeidsinntekten fra kapitalinntekt, jfr. sktl. §12-12 (1).

1.4 Problemet med det gamle systemet

Et grunnleggende spørsmål er hva som var problemet med de gamle reglene, og hva som er blitt søkt gjort for å bøte på disse i den nye reformen.

³ Frederik Zimmer. Bedrift, selskap og skatt. 3. utg. s. 657.

⁴ Frederik Zimmer. Bedrift, selskap og skatt. 3. utg. s.657.

Et forhold som ikke var fremtredende under skattereformen i 1992, var forholdet til EØS-reglene som trådte i kraft 1. januar 1994. I utgangspunktet gjelder ikke EØS-reglene skattepolitikken. EF-domstolen har imidlertid kommet frem til at det kan foreligge indirekte diskriminering hvis skattereglene fører til forskjellsbehandling mellom personer som er bosatt i og utenfor en stat.⁵ En nasjonal skatteregel som fører til en restriksjon av de fire friheter, vil som et utgangspunkt være i strid med EØS-avtalen.⁶

Godtgjørelsessystemet har vist seg problematisk i forhold til EØS-avtalen.

Grunnen til dette er at det kun er utbytte fra norske selskaper til her boende aksjonær som gir grunnlag for godtgjørelse, jfr. sktl. § 10-12(2). Dette har ført til en forskjellsbehandling mellom her boende og utenlandske aksjonærer.

Det er spesielt EØS-avtalen, lov av 27. november 1992 Nr 109, og dens art. 40 om fri bevegelse av kapital som godtgjørelsessystemet har kommet i konflikt med. Mer om dette i pkt. 5.2.

Problemet med delingsregelen, er blant annet at det har vist seg problematisk administrativt å skille arbeidsinntekten og kapitalinntekten. Skillet blir ofte sjablonmessig og komplisert. Det har gjennom årene blitt mange unntak som har ført til en uthuling av regelverket. Det er også blitt foretatt endringer i eierstrukturer for å komme utenom delingsreglene. Dette er blitt gjort ved at aktive deltakere har tatt inn passive deltakere for at vilkårene for delingsplikt ikke skal foreligge. Delingspliktige aksjeselskaper har gått ned fra 46 % i 1994 til 32 % i 2000.⁷ Av de delingspliktige får over 70 % av dem negativ beregnet personinntekt.⁸ Negativt beregnet personinntekt kan forekomme i de tilfellene hvis skattyterens alminnelige inntekt er negativ. Negativ beregnet personinntekt kan også forekomme i de tilfeller hvor den faktiske avkastningen

⁵ Dannersaken, C-136/00.

⁶ Frederik Zimmer. Internasjonal inntektsskatterett 3. utg. s. 65, Dannersaken C-136/00.

⁷ St.meld. nr. 29 s. 79.

⁸ St.meld. nr. 29 s. 79.

av investert kapital er lav, slik at summen av den beregnede kapitalavkastningen og faktisk kapitalinntekt overstiger den korrigerede næringsinntekt.⁹

På grunn av at arbeidsinntekten kommer både inn i beregningsgrunnlaget alminnelig inntekt og personinntekt, har skatteyttere innrettet seg slik at den fordel som er blitt opparbeidet gjennom næring, er blitt beskattet som kapitalinntekt og ikke arbeidsinntekt. Dette er blitt gjort ved at lønn er blitt tatt ut som utbytte.

Målet om likebehandling mellom lønnstakere og næringsdrivende og forenkling av regelverket, er ikke blitt oppnådd fullt ut gjennom delingsreglene.

De ovenfor nevnte problemer med 1992- reformen er søkt løst i den nye skattereformen. Dette er gjort ved at konflikten til EØS-avtalen er forsøkt fjernet, og fordelene med å ta ut utbytte isteden for lønn er blitt redusert.

⁹ Frederik Zimmer, Bedrift, selskap og skatt, 3. utg. s. 714.

2 Aksjonærmodellen

Aksjeutbytte og gevinst vil fortsatt være skattepliktig hos aksjonæren etter innføringen av aksjonærmodellen.

Aksjonærmodellen bygger på at aksjonæren skal få trukket i fra et skjermingsfradrag i fra det utbytte som han mottar fra selskapet. Den årlige skjerming settes til aksjens skjermingsgrunnlag multiplisert med skjermingsrenten, jfr. sktl. § 10-12 (2) 1. pkt. Utgangspunktet for skjermingsgrunnlaget vil være aksjens inngangsverdi, jfr. sktl. § 10-12(2) 2. pkt.

Utbytteutbetaling ut over dette skjermingsfradraget blir skattlagt som alminnelig inntekt. Ubenyttet skjerming det enkelte år skal legges til skjermingsgrunnlaget for neste år. Dette vil få betydning for gevinstberegningen hvis aksjonæren selger aksjen, og for beregning av neste års skjermingsfradrag. I tillegg blir ubenyttet skjerming lagt til neste års skjermingsfradrag på den enkelte aksje. Dette medfører at aksjonæren kan ta ut et større utbytte senere år uten at han blir skattlagt for det.

Aksjonærmodellen har ført til at prinsippet om enkeltbeskatning av selskapsoverskudd har fått en annen form enn det som var tidligere. I 1992-reformen unngikk man som nevnt dobbeltbeskatning av selskapsoverskuddet ved å tilkjenne aksjonæren en godtgjørelse. I den nye reformen vil selskapet komme inn under fritaksmetoden. Dette innebærer at gevinst og utbytte fra aksjer i andre selskaper, vil i utgangspunktet kun bli beskattet på det utdelende selskaps hender. På denne måten vil enkeltbeskatningssystemet fortsatt bestå i selskapssektoren.

I aksjonærmodellen blir aksjonæren skattlagt for utbytte utover et skjermingsfradrag. Økonomisk dobbeltbeskatning vil finne sted mellom selskap og aksjonær for utbytter utover skjermingsfradraget.

Prinsippet om enkeltbeskatning av selskapsoverskuddet er blitt modifisert av hensyn til å unngå konflikt med EØS-reglene. For her boende aksjonærer har man likestilt aksjebeskatningen uansett om utbyttet eller gevinsten stammer fra innenlandske eller utenlandske selskaper.

Enkeltbeskatningsprinsippet er også blitt modifisert for å få redusert gapet mellom de ulike skattesatsene på arbeidsinntekt og utbyttet, ved at utdeling utover skjermingsfradraget blir beskattet som alminnelig inntekt.

Innføringen av aksjonærmodellen reduserer lønnsomheten ved å ta ut arbeidsinntekt som utbytte ved at det ikke mottas noen godtgjørelse. Dette gjøres samtidig med at utbytte utover skjermingsfradraget bli skattlagt som alminnelig inntekt. Ser man på beskatningen av selskapets overskudd sammen med skatt på utbytte utover skjermingsfradraget, blir den effektive marginalsattesatsen for aktive aksjonærer 48,16%. Denne satsen får vi ved å først å trekke i fra 0,28 fra en krone, gange det med 28 for så å legge til 28. Regnestykket blir da: $28\% + (1 - 0,28) \times 28\% = 48,16\%$. For hver krone som blir delt ut av selskapets overskudd, vil den bli skattlagt med 48,16% hvis man ser beskatningen av aksjonær og selskap under ett.

Det er i tillegg blitt en reduksjon i skattebelastningen på arbeidsinntekt ved at innslagspunktet for toppskatten er blitt hevet, og skattesatsen er blitt senket. I forarbeidene blir det foreslått 12% for den høyeste toppskattesatsen. Det vil si personinntekter på over 720000 den høyeste marginalsattesatsen blir 47,8% hvis man ikke tar med arbeidsgiveravgiften. For de som betaler toppskatt etter det første innslagspunktet, det vil si inntekter mellom 360000 og 720000, foreslår forarbeidene en skattesats på 7%. Det vil medføre at høyeste marginalsattesats uten arbeidsgiveravgiften kommer på 42,8% i denne klassen. Som vi kan se vil motivet til å få arbeidsinntekt til å fremstå som kapitalinntekt være redusert. På denne måten håper

lovgiver at omgørelser ved at fordeler opptjent i selskapet blir tatt ut som utbytte istedenfor som arbeidsinntekt blir redusert.

Skattesatser og beløpsgrenser for 2005 er 12 % for skatteklasse en i trinn 1, innslagspunktet er på 381.000. I klasse to er innslagspunktet 393.700. I trinn 2 er satsen på 15,5 %, innslagspunktet her er 800.000 i både skatteklasse en og to. Som vi ser er det langt igjen til de satsene som er blitt lagt til grunn i forarbeidene.

Selv om enkeltbeskatningsprinsippet ikke lenger er ledende, har lovgiver lagt stor vekt på å oppnå nøytralitet på andre måter.

Aksjonærmodellen bygger på at investering i aksjer skal være nøytral i forhold til andre investeringer.¹⁰ Grunnen til dette er som nevnt ovenfor å unngå den samfunnsøkonomiske uheldige vridningen av investeringer.

Hvis et selskap skal foreta en investering kan det gjøres på tre måter, gjennom lån, egenfinansiering, eller ved ny egenkapital. Bedriften vil velge den billigste finansieringsformen etter skatt.

Hvis aksjonæren skattlegges for hele fortjenesten som han mottar gjennom aksjeinvesteringen, vil aksjonæren kreve en større avkastning av investeringen. Avkastningskravet til aksjonæren, gjøre at det mer lønnsomt for bedriften å foreta investeringer med lån.

Hvis en norsk aksjonær blir skattlagt hardere enn en utenlandsk aksjonær, vil det lønne seg for bedriften å få utenlandske aksjonærer. Dette vil igjen kunne føre til at eierskapet i bedriften kommer på utenlandske hender.

Et system med full dobbeltbeskatning av selskapsoverskuddet kan også føre til at etablering av nye bedrifter, eller prosjekter som er avhengig av norsk egenkapital, blir

¹⁰ St.meld. nr. 29 s. 81.

skadelidende. Investeringer som er samfunnsøkonomisk lønnsomme før en utbytteskatt, vil ikke være det etter en utbytteskatt. Dette kan igjen føre til at samfunnsøkonomisk heldige investeringer ikke blir gjennomført. Hvis selskapet må låne pengene, vil dette føre til lavere soliditet i selskapet. Store selskaper vil ha lettere tilgang til lån enn små nyetablerte selskaper, de vil også ha mulighet til å oppnå bedre lånebetingelser bla. ved å ta opp lån utenlands.

Nøytraliteten søkes oppnådd gjennom at aksjonæren kan motta et skattefrie fortjeneste som svarer til nettoavkastningen av et bankinnskudd. Dette medfører at det oppstår nøytralitet mellom det å lånefinansiere til et prosjekt, og det å skaffe tilveie investorer for å finansiere et prosjekt.

Aksjonærmodellen skal også være nøytral i forhold til utenlandske og innenlandske investeringer. Dette har ført til at det ikke skilles mellom utbytte og gevinster som stammer fra utenlandske og norske selskaper, som en her boende aksjonær mottar. For utenlandske aksjonærer som eier aksjer i norske selskaper, er dette ikke blitt gjennomført. Mer om dette i pkt 5.2.

Aksjonærmodellen, i likhet med den gamle modellen, likebehandler skattebelastningen mellom utbytteutdeling og gevinst ved salg. På denne måten oppnås det finansieringsnøytralitet ved at aksjonæren blir stilt likt uansett om selskapet velger å holde tilbake overskuddet og reinvestere det, eller om aksjonæren får utdelt utbyttet for så å investere beløpet på andre måter.¹¹

Nøytralitet oppnås ved at ubenyttet skjermingsfradrag legges til skjermingsgrunnlaget, slik at skjermingsgrunnlaget øker til neste års utregning av skjermingsfradrag, samtidig kan ubenyttet skjerming fremføres mot utbytteutdelinger senere år.

¹¹ NOU 2003 nr. 9 s. 211.

2.1 Subjekt og objekt under aksjonærmodellen

Som nevnt tidligere går det et hovedskille mellom det gamle og det nye systemet ved at det kun er fysiske personer som kommer inn under aksjonærmodellen. Juridiske personer skal bedømmes etter fritaksmetoden.

Aksjonærmodellen skal i første rekke gjelde for aksjonærer og deltakere i likestilte selskaper og sammenslutning etter sktl. § 10-1, jfr § 10-10(1).

Objekt for aksjonærmodellen vil være utbytte og gevinst fra de ovenfor nevnte selskapstypene, jfr. sktl. §§ 10-31(1).

Aksjonærmodellen kommer også til anvendelse på utbetalt utbytte og gevinst til norsk aksjonær fra tilsvarende utenlandske selskap, jfr. sktl. §10-10. Med tilsvarende utenlandske selskap må forstås selskap som passer til definisjonen i Lov om aksjeselskaper og allmenaksjeselskaper (asl/asal.). Lov av 13. juni 1997 nr. 44 og 45. §§ 1-1 (2), 1-2(1).

Aksjonærmodellen kommer unntaksvis til anvendelse på enkelte juridiske personer, jfr. sktl. § 10-12(3). Bestemmelsen gir aksjonærmodellen anvendelse på dødsbo, og konkursbo der konkursdebitor er en fysisk person. Hensynet bak å gi aksjonærmodellen anvendelse på dødsbo er av praktiske grunner. Når dødsboet er sluttet og aksjene fortsatt er i behold, vil arvingene få overført arvlaters inngangsverdi og ubenyttet skjermingsfradrag. Konkursboet er bare skattepliktig for inntekt av virksomhet som drives for boets regning, jfr. sktl. § 2-33. Selger boet aksjer for å dekke konkursdebitors gjeld vil konkursboet være fritatt for beskatning. Det er kun de aksjer som er å anse som en del av virksomheten som drives for boets regning, som aksjonærmodellen kommer til anvendelse på. F.eks. boet kjøper aksjer.

Rimelighetshensyn tilsier at boet skal ha den samme rett til skjermingsfradrag som konkursdebitor.

Forarbeidene legger videre til grunn at aksjonærmodellen skal komme til anvendelse på enhver rett til en andel av et selskapsoverskudd, uansett om denne retten er knyttet til noe formelt eierinnskudd.¹²

Problemet her er at uttalelsene medfører både en subjektiv og objektiv utvidelse i forhold til tidligere, uten at dette har kommet frem i lovteksten.

Det kommer ikke frem av forarbeidene hva som menes med utsagnet.

En mulig forståelse av utsagnet er at aksjonærmodellen skal komme til anvendelse på bonusutbetalinger som har sitt grunnlag i selskapsoverskuddet. Forarbeidene nevner arbeidsinnsats som ligger bak en utbytterett uten at mottaker har en formell eierposisjon.¹³ En bonusutbetaling vil komme inn under en slik definisjon.

Forarbeidene nevner også andre typer av kapitaltilførsel som gir grunnlag for utbytterett skal komme inn under aksjonærmodellen. Det er nærliggende å tolke utsagnet dit at utbetaling av utbytte på grunnlag av grunnfondsbevis også kommer inn under aksjonærmodellen. Dette legges også til grunn senere i forarbeidene¹⁴

Det kan spørres om hvordan utsagnet i forarbeidet skal harmoniseres med sktl. § 10-11(2). I § 10-11(2) er det et vilkår for at en utdeling fra selskapet skal bli skattlagt som utbytte at utdelingen er en overføring mellom selskap og aksjonær.

Det er nærliggende å forstå forarbeidene slik at aksjonærmodellen skal komme til anvendelse på utbetalinger som har sitt utgangspunkt i et aksjonærforhold, men som har opphørt før utbetalingen finner sted.

¹² Ot.prp. nr. 1 s. 33.

¹³ Ot.prp. nr. 1 s. 33.

¹⁴ Ot.prp. nr. 1 s. 34.

2.2 Forholdet til selskapslovgivningen

Det er et vilkår for å kunne beregne skjermingsfradrag fra utbytte at utbytte er lovlig utdelt fra selskapet, jfr. sktl. § 10-12(1) 2pkt. Skatteloven henviser her til begrensninger for å utdele utbytte etter selskapslovgivningen.¹⁵ I aksjeselskaper og

allmennaksjeselskaper (asl/asal)., er det særlig

§§ 8-1, 8-2 som setter opp forskjellige skranke for at utbytte skal anses lovlig utdelt.

Det er en lignende skranke for å motta godtgjørelse etter det gamle systemet i

sktl. § 10-12(2). Etter det gamle systemet ble det i teorien lagt til grunn at

lovlighetskravet både gjaldt materielle feil og saksbehandlingsfeil hvis

saksbehandlingsfeilen ikke var av liten betydning.¹⁶

Forarbeidene gir ikke grunnlag for en annen forståelse av lovlighetskravet i

aksjonærmodellen i forhold til eldre rett

Resultatet av at det ikke foreligger lovlig utdeling fra selskapet etter aksjelovens regler, er at aksjonæren ikke får noe skjermingsfradrag, men må føre hele utbyttet til beskatning.

Problemet nå er hvordan dette vilkåret forholder seg til utenlandske selskap som en norsk aksjonær har andeler i. Lovteksten legger ikke noe begrensning i at vilkåret kun skal gjelde utdeling fra norske selskap. I forarbeidene gis lovlighetsvilkåret en generell anvendelse uten at forholdet til utbytte fra utenlandske aksjer blir nevnt.¹⁷

Hvis lovgiver hadde ønsket at vilkåret bare skulle komme til anvendelse på utbytter fra norske selskaper, er det nærliggende å tro at dette hadde kommet til uttrykk i lovteksten.

Vilkåret kommer til anvendelse på utbytter fra utenlandske selskaper.

¹⁵ Ot.prp. nr. 1 s. 46.

¹⁶ Frederik Zimmer. *Bedrift, selskap og skatt*, 3. utg. S. 299-300.

¹⁷ Ot.prp. nr. 1 s. 46.

Problemet nå er om lovlighetskravet henviser til den utenlandske selskapsretten hvor selskapet har sitt sete, eller om utbytte skal være lovlig utdelt etter norske selskapsregler.

Heller ikke i dette spørsmålet gir lovtekst eller forarbeidene noe løsning.

Praktiske hensyn taler for at ligningsmyndighetene kan anvende norsk selskapsrett.

Dette vil imidlertid føre til urimelige resultater. Hvis f.eks, en aksjonær har opparbeidet seg et skjermingsfradrag vil han være forhindret fra å bruke dette fullt ut på grunn av at selskapslovgivningen i det landet som selskapet har sitt sete har en videre utdelingsadgang enn etter norske regler. Et avgrensingsproblem er om utdelingen skal være lovlig i den utstrekning den er i samsvar med norsk selskapsrett og ulovlig for det resterende. Dette vil føre til at skjermingsfradraget kun kan anvendes på den del av utbytte som er utdelt i tråd med norske selskapsregler.

Satt på spissen kan man komme i den situasjonen at utdelingen fra et utenlandsk selskap aldri vil være lovlig utdelt fra selskapet etter norske selskapsregler.

Det konkluderes med at det er lovlighetskravet i det land hvor utbytte stammer i fra som må være oppfylt.

Ved å anvende utenlandsk rett, står likningsmyndighetene ovenfor en komplisert og omfattende kontrollarbeide. En mulighet for å lette dette arbeidet er å pålegge aksjonæren å legge frem dokumentasjon på at utbytte er lovlig utdelt.

Aksjonærer i NOKUS-selskaper kan, etter anmodning fra likningsmyndighetene, bli pålagt å legge frem det utenlandske selskapets regnskap etter norsk skattelovgivning, jfr. sktl. § 10-65 (1). En liknende plikt ovenfor enhver aksjonær som mottar utbytte fra et utenlandsselskap, kan medføre en omfattende oppgave for aksjonæren. En alminnelig aksjonær vil heller ikke ha den samme tilgangen til de opplysningene som en NOKUS-aksjonær vil ha. Å pålegge aksjonæren omfattende opplysningsplikt, kommer i

strid med EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelse av kapital. Grunnen til dette er at en vidtgående opplysningsplikt vil virke som en restriksjon i forhold til det å investere i aksjer i utenlandske selskaper.

Selv om aksjonæren blir pålagt en opplysningsplikt, vil ligningsmyndighetene fortsatt ha en vanskelig oppgave med å kontrollere at opplysningene stemmer.

3 Skjermingsregler

3.1 Innledning

Utbytte regnes som skattepliktig inntekt, jfr. sktl. § 10-11(1).

Som utbytte regnes som utgangspunkt en hver vederlagsfri overføring av verdier fra selskapet til aksjonær, jfr. sktl. § 10-11 (2) 1. pkt.

Gevinst ved realisasjon av aksjer regnes som skattepliktig inntekt, jfr. sktl. §10-31. Tap ved realisasjon kan føres til fradrag i skatteyderens inntekt, jfr. sktl. § 10-31(2).

Mottatt utbytte blir ført til beregningsgrunnlaget alminnelig inntekt. Det samme gjelder gevinst og tap på aksjesalg, jfr. sktl. §§ 10-11(1),10-31(1)(2), jfr. §§ 5-20, 5-30.

Skjermingsfradraget er en lettelse i den ovenfor nevnte skatteplikten.

En aksjes årlige skjerming skal settes til aksjens skjermingsgrunnlag multiplisert med skjermingsrenten, jfr. sktl. § 10-12 (2) 1. pkt.

Hvis den årlige skjermingen ikke blir brukt på grunn av at det ikke finner sted noen utbytteutdeling, eller at det mottatte utbytte ligger under oppspart skjermingsfradrag, vil ubenyttet skjerming komme til anvendelse på to forskjellige måter. For det første blir den lagt til neste års skjermingsfradrag, slik at aksjonæren senere kan ta ut et større utbytte uten beskatning. For det andre blir det ubenyttet skjermingsfradraget også tillagt skjermingsgrunnlaget, og vil også på den måten være med på å øke neste års skjermingsfradrag. Dette vil igjen føre til økt skjermingsgrunnlag som redusere skattepliktig gevinst ved realisasjon.

Grunnen til at ubenyttet skjermingsfradrag kommer til anvendelse på to måter, er et ønske om symmetri for at aksjonærmodellen skal være nøytral.¹⁸ Med symmetri forstås en ekstra beskatning på ekstra høy avkastning motsvares av tilsvarende redusert beskatning på ekstra lav avkastning og fradrag for tap.¹⁹ Ved at ubenyttet skjerming kan fremføres senere oppnås denne symmetrien.

Den økningen som oppstår i skjermingsfradraget når tidligere ubenyttet skjermingsfradrag blir lagt til inngangsverdien reflekterer ikke nødvendigvis en verdiøkning i selskapet. Har et selskap underskudd et år, og heller ikke noe til utdeling, vil allikevel skjermingsfradraget øke. Dette betyr at det offentlige tar en del av investeringens risiko ved at ubenyttet skjerming fremføres med renter.

Symmetriprinsippet er ikke gjennomført fullt ut i aksjonærmodellen. Mer om dette under pkt.3.4.

Vi skal nå gå over til å se på de enkelte faktorene som inngår i beregning av skjermingsfradraget. Først skal vi se på inngangsverdien og fastsettelsen av denne i pkt. 3.2. Kontinuitet i forbindelse med arv og gave i pkt. 3.2.1 må ses i denne sammenhengen. I pkt. 3.3, ser vi nærmere på skjermingsrenten.

3.2 Inngangsverdien

Utgangspunktet for skjermingsgrunnlaget vil være aksjens inngangsverdi, jfr. sktl. § 10-12 (2) 2. pkt. Inngangsverdien skal være det aksjonæren har betalt for aksjen, lagt til utgifter i forbindelse med ervervet, jfr. sktl. § 10-32(2). Etter det gamle systemet ble inngangsverdien også satt til anskaffelsesverdien, jfr. sktl. §10-32 (2). Ordlyden i de to bestemmelsene er identiske. En forskjell er imidlertid at utgifter i forbindelse med kjøp av aksjer ble, etter det gamle systemet, først trukket i fra gevinsten når aksjen ble solgt, jfr. sktl. § 10-33. I det nye systemet blir

¹⁸ NOU 2003 nr. 9. s. 214.

¹⁹ NOU 2003 nr. 9. s. 199.

utgiftene direkte lagt til kjøpesummen ved beregning av inngangsverdien. Under det gamle RISK-systemet var ikke inngangsverdien en faktor for beregning av skatt før ved beregning av gevinsten ved realisasjon av aksjen. Inngangsverdien ble opp- eller nedregulert hvert år, men dette hadde ingen betydning før den endelige realisasjonen av aksjen. Nå stiller det seg annerledes, inngangsverdien får en selvstendig betydning under aksjonærens eiertid ved at inngangsverdien bli utgangspunktet for beregning av skjermingsfradraget.

Det er en forskjell mellom den gamle og nye bestemmelsen ved at også utgifter i forbindelse med salg ble trukket i fra gevinsten, ved at den ble lagt til inngangsverdien etter det gamle systemet. Etter det nye systemet vil dette ikke være mulig, ettersom inngangsverdien får betydning for beregningen allerede i ervervsåret.

Den nærmere grensedragningen av hvilke kostnader som kan legges til inngangsverdien må vurderes konkret.

Som et utgangspunkt må det skilles mellom utgifter som går direkte til ervervelse, og utgifter til forvaltning av aksjen. Etter sktl. § 6-1 kan skatteyteren kreve fradrag i bruttoinntekten for kostnader som innebærer en oppofrelse, og denne oppofrelsen har en tilknytning til inntekten. Utgifter til forvaltning av en aksjepost f.eks. gebyrer o.l. etter at aksjen er ervervet, kan trekkes i fra forløpende.

3.2.1 Kontinuitet ved arv og gave

Det er i forbindelse med aksjonærmodellen innført et kontinuitetsprinsipp i forbindelse med arv og gaver, jfr. sktl. § 10-33. Dette er nytt i forhold til de eldre reglene som gikk ut på et diskontinuitetsprinsipp. Inngangsverdien ble her satt til omsetningsverdien på arve- og gavetidspunktet begrenset oppad til verdien som ble lagt til grunn ved beregningen av arveavgiften, jfr. sktl. § 9-7. Det foreslås ingen endringer i § 9-7 med innføringen av aksjonærmodellen. Hvis inngangsverdien på aksjen blir høyere en

arveavgiftsgrunnlaget, vil dette føre til at inngangsverdien blir justert ned til arveavgiftsgrunnlaget.²⁰

Hensynet bak endringen er at med aksjonærmodellen vil diskontinuitetsprinsippet kunne føre til at en utsetter utbytteutbetalinger ut over skjermingsrenten, eller venter med et eventuelt salg, eller arve- eller gavetransaksjonen for å spare skatt.. Dette for å få det tilbakeholdte overskuddet inn i beregningen av inngangsverdien til arving/mottaker.²¹ Grunnen til at kontinuitetsprinsippet er blitt innført sammen med aksjonærmodellen er at lovgiver kan gjøre dette uten at det går utover hensynet til investeringsnøytralitet. Samtidig unngår man innlåsnings effekter som nevnt ovenfor ved at utsettelse ikke fører til skattebesparelse.

Diskontinuitetsprinsippet ville ført til at når en arvelater /giver overfører aksjene, vil det ikke finne sted en skattepliktig realisasjon på giveren /arvelaterens hånd. De latente skattepliktige gevinster som er opparbeidet på arvelaters/givers hånd vil falle bort. Arving /mottaker vil på sin side få en ny inngangsverdi uavhengig av arvelaters/givers latente skatteplikt basert på omsetningsverdi, jfr. sktl. § 9-7 forutsetningsvis. Ved å utsette utbytteutbetalinger, eller vente med å selge til etter gave/arveovergangen, kan gevinst av salget, eller utdeling av utbytte, deles ut med den nye høyere inngangsverdi på mottakerens hånd. Dette ville ført til redusert skatteplikt for arving/mottaker ved at den nye inngangsverdien øker skjermingsfradraget og senere skjermingsgrunnlag.

Diskontinuitetsprinsippet medførte at arvelaters/givers gevinst ikke kom til beskatning når den ble gitt til arving/mottaker. Nå førte arveavgiften til en begrensning i dette utgangspunktet. Problemet var imidlertid at ikke all verdistigning på arvelater/givers hånd kom til beregning av arveavgiften. Arveavgiftsloven, lov av 19. juni 1964 nr. 14,

²⁰ Ot.prp. nr 1 s. 42.

²¹ Ot.prp. nr. 1 s. 41.

(aal.), § 11 setter som en hovedregel at det er omsetningsverdien som skal legges til grunn. I den samme lovs § 11 A, kan en arving eller gavemottaker av ikke børsnoterte aksjer velge om arveavgiftsgrunnlaget skal settes til 100 % eller 30 % av aksjens andel av selskapets skattemessige formuesverdi. Den skattemessige formuesverdien vil ofte være lavere enn omsetningsverdien. Dette skyldes at ligningsverdiene ofte er lavere enn omsetningsverdien på for eksempel bygninger.

Med innføring av et kontinuitetsprinsipp ved arv/gave vil arve- eller gavemottaker tre inn i arvelaters/ givers inngangsverdi, skjermingsgrunnlag, ubenyttet skjermingsfradrag og øvrige skattemessige posisjoner tilknyttet aksjen eller andelen, jfr. sktl. § 10-33(1)if. Kontinuiteten skal bare skje ved overføring aksjer og andel i selskap til subjekt som omfattes av aksjonærmodellen fra subjekt som omfattes av aksjonærmodellen, jfr. sktl. § 10-33(1).

Dette betyr at det er kun arv/gave fra en personlig aksjonær til en personlig aksjonær som kontinuitetsprinsippet kommer til anvendelse på. Dette medfører at arv eller gave fra en utenlandsk arvelater/giver, vil denne arven eller gaven følge diskontinuitetsprinsippet.

Kontinuitetsprinsippet gjør at arving/gavemottaker vil overta de skattepliktige gevinster eller fratreggbare tap som hvilte på arvelater/giver. Av den grunn er det blitt vedtatt at arveavgiftsgrunnlaget reduseres hvis det foreligger en latent skatt på gevinsten, og økes med latent skattereduksjon som følger av tapet, jfr. aal. §§ 14(5), 15(6). Grunnen til dette er at ved beregningen av arveavgiften, skal alle utgifter i forbindelse med arven/gaven være trekt i fra.

Likt med gave regnes gavesalg, jfr. sktl. § 10-33(3). Den gevinst som vil foreligge på givers hånd blir lagt til inngangsverdien mottaker trer inn i. Dette gjøres for at samme

gevinsten ikke skal bli skattlagt to ganger.²² Giveren har en inngangsverdi på en aksjen på 200 og omsetningsverdien er på 400, men selger den for 300. Giveren skal da skattlegges for en gevinst på $300-200=100$. Med kontinuitetsprinsippet vil mottakeren tre inn i giverens inngangsverdi på 200. Dette medfører at hvis aksjen selges like etterpå til omsetningsverdien, vil det foreligge en skattepliktig gevinst på mottakers hånd på $200-400=200$. Sktl. § 10-33 (3) legger til grunn at den skattepliktige gevinsten på givers hånd legges til inngangsverdien på mottakerens inngangsverdi, dvs. 100. Inngangsverdien for mottakeren blir da $200+100=300$. Skattepliktig gevinst for mottakeren blir da $400-300=100$. Verdistigningen skattlegges da bare en gang.

Hvis beløpet er under inngangsverdien til giveren, vil det ikke foreligge et beløp å legge til inngangsverdien i tillegg til den inngangsverdien han trer inn. Dette følger av ordlyden i § 10-33(3) hvor det kommer frem at det er gevinst på givers hånd som skal legges til inngangsverdien. Selges gjenstanden for under inngangsverdi vil det ikke foreligge en gevinst, men et tap. Salgsprisen vil imidlertid komme inn ved beregningen av arveavgiften.

3.3 Skjermingsrenten

Skjermingsrenten er blitt foreslått satt til årsgjennomsnittet på statsobligasjoner med 5 års løpetid etter skatt. Dette tilsvarer til en skjermingsrente på 3,3 % i 2003, denne kan variere fra år til år.²³ Skjermingsrenten fastsettes av departementet i forskrift, jfr. sktl. § 10-12(2) 3. pkt. Grunnen til at skjermingsrenten blir satt til denne renten, er at den best reflekterer den renten man ville fått ved et bankinnskudd, dermed oppnås kapitalnøytralitet. De renteinntekter som man får av et bankinnskudd blir skattlagt som kapitalinntekt. Nøytralitetshensynet medfører at skjermingsrenten blir beregnet til etter skatt.

²² Ot.prp. nr. 1 s. 43.

²³ Ot.prp. nr. 1 s. 39.

Det kan spørres om den risikofrie renten er høy nok med tanke på den usikkerhetsfaktoren som enkelte investeringer kan ha. Spørsmålet er om skjermingen skulle ha hatt et større risikotillegg for å ivareta nøytralitetshensynet. Grunnen til risikotillegget er som nevnt tidligere at skatten på aksjeinntekten skal være symmetrisk rundt skjermingsrenten. Med dette menes at tap skal kunne trekkes fra i samme utstrekning som gevinst blir skattlagt. Avkastning over skjermingsrenten skal bli skattlagt i samme grad som aksjonæren får trekt i fra den differansen som er mellom avkastningen som er under skjermingsrenten og opp til skjermingsrenten. Som vi skal se under pkt. 3.4. er symmetriprinsippet ikke blitt fulgt opp fullt ut ved at ubenyttet skjerming ikke kommer til fradrag mot andre aksjeinntekter eller mot alminnelig inntekt. Av den grunn er skjermingsrenten satt til gjennomsnittet av 5 årig statsobligasjonsrente som inneholder et lite renteelement. Det vil ikke alltid være slik at bedriftens avkastning vil følge den alternative avkastningen som fremføringsretten til ubenyttet skjerming gir. Skjermingsgrunnlaget og skjermingsfradraget øker selv om aksjen ikke har økt i verdi, eller det har blitt foretatt utbytteutdeling. På grunn av at ubenyttet skjerming kan fremføres senere innebærer at staten tar en del av investeringsrisikoen.

NOUen fremførte forslaget om 5 årig statsobligasjonsrente som et passende risikotillegg. Denne renten ble foreslått under forutsetning av at aksjonæren skulle ha mulighet til å kunne fremføre ubenyttet skjerming mot andre aksjeinntekter, men ikke mot alminnelig inntekt. Risikoelementet som ligger i anvendelsen av gjennomsnittet av 5 årig statsobligasjonsrenten skulle veie opp for den muligheten at en aksjonær kunne ende med at alle hans aksjeinvesteringer ikke kom over den alternative avkastningen slik at oppspart skjermingsfradrag ville falle bort. Dette ble ikke fulgt opp av departementet som kom frem til at ubenyttet skjerming bare kunne fremføres mot utbytte og gevinst på samme aksje. Dette innebærer en betydelig innskrenkning i fremføringsadgangen, uten at dette har blitt reflektert i et økt risikotillegg i skjermingsrenten. Grunnen til begrensningen av fremføringsadgangen er faren for

omgåelser. Det er først og fremst omgåelser gjennom årsskiftehandler som departementet ønsker å demme opp for.

Årsskiftehandler foregår på den måten at utenlandske aksjonærer med andeler i norske selskap, eller et selskap som eier aksjer, selskapsaksjonærer, kan selge aksjer like før 31/12, for så over nyttår kjøpe dem tilbake igjen. Grunnen til dette er at disse aksjonærene ikke har nytte av skjermingsfradraget, fordi de som subjekt faller utenfor aksjonærmodellen. Den personlige aksjonær som eier aksjene ved årsskiftet får tilordnet skjermingsfradraget.

Når den personlige aksjonær kun får benyttet skjermingsfradraget på den aksjen som har opparbeidet skjermingsfradraget, forsvinner deler av den skattemessige fordel med å kunne samle opp skjermingsfradrag gjennom årsskiftehandler. Det er kun det oppsparte skjermingsfradrag på aksjen i kjøpsåret som blir lagt til inngangsverdien som kan trekke i fra gevinsten når aksjen selges over nyttår. Kjøpes en aksje for 300 før 31/12 det ene året for deretter selge den igjen januar året etter. Kan en gevinst på opptil 15, med en skjermingsrente på 5%, innvinnes uten beskatning.

En annen måte aksjonæren kan få økt sitt skjermingsfradrag på, er at han kan binde kapital for en kortere periode rundt årsskiftet. Det som skjer her er at det skytes inn aksjekapital for å øke skjermingsgrunnlaget, for så å sette ned aksjekapitalen rett etter årsskiftet. Tilbakebetaling av aksjekapital er ikke å anse som utbyttebetaling, jfr. § 10-11(2) 2. pkt. Aksjonæren får samtidig økt skjermingsfradraget på grunn av tilordningsregelen. F.eks. Aksjonæren har en aksje på 200. Før 31/12 skyter han inn et beløp som gjør at aksjen oppskrives til 300. Aksjonæren oppnår da et økt skjermingsfradrag fra 10 til 15 med en skjermingsrente på 5 %. Over nyttår foretar selskapet en kapitalnedsettelse som setter aksjen ned til en verdi av 200 igjen. Aksjonæren får tilbake det innskuttebeløp, uten at det blir foretatt en beskatning av dette.

Når det senere på året skal deles ut utbytte er det skjermingsfradraget som aksjonæren hadde 31/12 som legges til grunn.

Hvis aksjen selges, vil kapitalbindingen medføre at aksjonæren får redusert den skattepliktige gevinsten ved at skjermingsgrunnlaget har økt. Transaksjonen øker også skjermingsfradraget.

Kapitalutvidelse med påfølgende kapitalnedsettelse må gjøres etter aksje-/allmennaksjelovens kap. 10 og 12. Dette medfører administrative oppgaver for selskapet, blant annet må selskapets kreditorer varsles. Det er ikke blitt satt noen skranker for slike type transaksjoner i lovteksten, men forarbeidene antar at slike transaksjoner kan bli gjenstand for gjennomskjæring.²⁴

En transaksjon vil være i faresonen hvis den skattemessige besparelsen er den eneste grunn til transaksjonen. Transaksjonen bryter med skattelovens formål ved at økningen på skjermingsfradraget ikke skjer gjennom tilbakeholde overskudd eller gjennom en langsiktig verdiøkning av selskapet, men kun en utnyttelse av tilordningsreglen.

Et problem med et for høyt risikotillegg er at en aksjonær kan gjennom selskapet utnytte dette for å få økt skjermingsfradraget. En aksjonær kan istedenfor å sette sparepengene sine i banken, skyte pengene inn som aksjekapital for så å la selskapet sette pengene i banken. På denne måten får aksjonæren økt skjermingsfradraget som gjør at aksjonæren kan ta ut et større utbytte unntatt fra skjerming samtidig som avkastningen av bankinnskuddet gir grunnlag for utbytteutdeling. F.eks: Aksjonæren skyter inn 100.000 som aksjekapital som selskapet setter i banken. Bankens innskuddsrente er på 5%, mens skjermingsrenten er på 8%. Renteinntekten etter et år på selskapets hånd er på 5000, som blir skattlagt med 28%. Renteinntekten etter skatt på 3600 føres til utbytteutdeling.

$$5000 - 28\% = 3600.$$

Skjermingsfradraget vil på sin side øke med 8000.

$$100.000 \times 0,08 = 8000$$

²⁴ St.meld. nr. 29 s. 90.

Aksjeinnskuddet gjør at aksjonæren kan motta 4400 i utbytte fra annen inntekt fra selskapet uten at dette kommer til beskatning hos aksjonæren på grunn av økt skjermingsfradrag.

3.4 Mer om beregningen av skjermingsfradraget

Skjermingsfradraget beregnes for den enkelte aksje sktl. §10-12 (2).

Skjermingsfradraget kan som nevnt kun benyttes på utbytte- og gevinstberegningen på den aksje som skjermingsfradraget blir regnet ut i fra.

Fradraget kan ikke overstige aksjonærens utbytte for det aktuelle år, knyttet til den enkelte aksje, jfr. sktl. §10-12(1) 3. pkt., men ubenyttet skjerming kan fremføres til fradrag i senere års utbytte på samme aksje, jfr. sktl. § 10-12(1) 4. pkt. Dette fører til at aksjonæren kan motta et høyere utbytte unntatt fra beskatning senere år. Samtidig føres ubenyttet skjerming det enkelte år til skjermingsgrunnlaget for neste år. Dette får betydning for gevinstberegningen hvis aksjen selges dette året, ettersom ubenyttet skjerming kan føres til fradrag i gevinst ved at den blir lagt til inngangsverdien, jfr. sktl. § 10-31(1).

Det ubenyttede skjermingsfradrag kommer til anvendelse både ved utbytteberegningen og gevinstberegningen. Skjermingsgrunnlaget for neste år øker, som igjen reduserer skattepliktig gevinst hvis aksjen selges. Hvis aksjen ikke selges, øker skjermingsfradraget for dette års utbytteutdeling på grunn av det økte skjermingsgrunnlaget, samtidig som tidligere ubenyttet skjerming blir lagt til dette års skjermingsfradrag.

Et opptjent skjermingsfradrag blir tilordnet eieren av aksjen pr. 31.12, jfr.

sktl. § 10-12 (2) if. Blir en aksje solgt i år 3, er det skjermingsgrunnlaget fra 31\12 i år 2, som blir lagt til grunn ved gevinstberegningen.

En utbyttebeslutning treffes først året etter inntjeningsåret dvs. beslutning om utbytte fra fortjeneste opptjent i år 2 blir vedtatt i år 3. jfr. Asl./asal. § 8-1(1). Oppspart

skjermingsfradrag pr. 31/12 år 2, vil være avgjørende for hvor mye som kan tas ut uten beskatning.

Hvis det blir kjøpt en aksje med inngangsverdi på 200 og skjermingsrenten er 5 % i alle årene, vil skjermingsfradraget pr. 31/12 i år 1 være 10.

Skjermingsfradraget år 1: $(5\% \text{ av } 200)=10$

Skjermingsgrunnlaget år 2: $200+10=210$

I år 2 kan aksjonæren ta ut 10 i skattefritt utbytte.

Hvis aksjonæren ikke tar ut noe utbytte i år 2 vil skjermingsgrunnlaget i år 3 bli:

Skjermingsgrunnlag $210 \times 5\% = 10,5 + 210 = 220,5$

Skjermingsfradraget for år 3:

$10(\text{ubenyttet skjerming}) + 210 \times 5\% (\text{årets skjermingsfradrag}) = 10 + 10,5 = 20,5$

I år 3 kan aksjonæren ta ut skattefritt 20,5 i utbytte.

I år 3 tar aksjonæren ut 15 i utbytte.

Skjermingsgrunnlaget for år 4 blir da:

$205,5 + 5,5(\text{ubenyttet skjerming}) = 211$

Skjermingsfradraget i år 4 blir:

$5,5(\text{ubenyttet skjerming}) + 211 \times 5\% (\text{årets skjermingsfradrag}) = 5,5 + 10,55 = 16,1$.

Med aksjonærmodellen kan det oppstå tap på to forskjellige måter ved gevinst- og tapsberegningen. For det ene kan det oppstå tap ved at en aksje faller i verdi slik at når aksjen selges, vil salgssummen være under inngangsverdien. Det tapet som utgjør differansen mellom salgssum og inngangsverdi kan trekkes i fra i alminnelig inntekt, jfr. sktl. §10-31(2). Den andre måten tap kan oppstå på er tap av skjermingsfradrag. Dette skjer ved at aksjen blir solgt for under oppspart skjermingsfradrag, men over inngangsverdien. Aksjonæren vil ikke kunne få trekt i fra tapet i skjermingsfradrag mot

andre aksjegevinster eller mot alminnelig inntekt. Dette følger av sktl. § 10-31(1), hvor det kommer frem at ubenyttet skjerming kan kun føres til fradrag i gevinst av aksjen. Dette betyr at oppspart skjerming kan trekkes i fra så langt som det foreligger en gevinst ved salget. Oppspart skjermingsfradrag utover gevinsten faller bort.

Hvis aksjonæren i eksemplet over velger å selge aksjen i år 4, vil de 16,1 som kan tas ut i skattefritt utbytte bli trekt i fra i gevinstberegningen, jfr. sktl. § 10-31 (1) 2. pkt.

Selges aksjen for 240 i år 4, vil det foreligge en skattepliktig gevinst på:

$$(240-200) - 16,1(\text{oppspart skjermingsfradrag}) = 40 - 16,1 = 23,9$$

Selges aksjen for 210 skulle det etter symmetriprinsippet ha foreligget et fratrekkelig tap på:

$$(210-200) - 16,1 = -6,1$$

Slik er det imidlertid ikke. Dette følger av sktl. § 10-31(1) hvor det legges til grunn at ubenyttet skjerming kun kan føres til fradrag i gevinst ved realisasjon. Dette medfører at foreligger det et tap, vil den ubenyttet skjerming ikke komme til fradrag i tapsberegningen. Ettersom skjermingsfradraget kun kan anvendes på den enkelte aksje, og ikke samordnes med annen aksjegevinst, medfører dette at skjermingsfradrag utover gevinsten bortfaller, jfr. sktl. § 10-31, jfr. §10-12(1). Grunnen til dette er som nevnt faren for omgåelse gjennom årsskifte handler.

Når det gjelder hvilke aksjer som skal anses realisert først, kommer først inn, først ut-prinsippet i sktl. § 10-36 til anvendelse. Dette betyr at når det blir kjøpt aksjer i et selskap 1. mars og det senere blir kjøpt aksjer 15. august i samme selskap, vil de aksjer som ble kjøpt først ansett solgt først når noen av aksjene senere selges. Grunnen til dette er å unngå omgåelse av reglene, ved at skatteyder selger de aksjene med høyest inngangsverdi til enhver tid for å begrense gevinstbeskatningen.

Som nevnt skal skjermingen tilordnes den som eier aksjen 31.12 i inntektsåret,

jfr. sktl. §10-12(2) if. Grunnen til dette er av praktiske hensyn.²⁵

Dette innebærer at har en aksjonær eid en aksje fra 15. januar og selger den 30. desember samme år, vil aksjonæren ikke ha opparbeidet seg et skjermingsfradrag. Det er den nye eieren som vil nyte godt av skjermingen. Dette kan føre til en uheldig innlåsnings-effekt ved at aksjonærer venter med å selge aksjene til over nyttår for å få økt inngangsverdien.

Dette kan bli tilfelle hvis årets oppsparte skjermingsfradrag ikke blir reflektert i prisen på aksjen.

3.4.1 Endring av skjermingsfradrag

I sktl. § 10-34 (1) nevnes det en rekke situasjoner som vil endre inngangsverdien og ubenyttet skjerming hos aksjonæren. Situasjonene har det til felles at det er selskapet som aksjonæren har eierandeler i, som foretar handlinger som vil få betydning for aksjen.

I sktl. § 10-34(1) litra a. vil en fondsemisjon endre inngangsverdi og ubenyttet skjerming. Fondsemisjon finner sted når selskapet forhøyer aksjekapitalen ved overføring av selskapets egne midler etter asl./asal. §§ 10-20 til 10-23. Disse midlene må stamme fra overkursfond eller selskapets fri egenkapital asl./asal § 10-20 (1). De nye aksjene skal tildeles selskapets aksjeeiere i samme forhold som de fra før av eier aksjer i selskapet, jfr. asl. § 10-23.

I sktl. § 10- 34(1) litra b og c legges det til grunn at omfordeling skal skje ved splitt eller spleis av aksjer. Når antall aksjer økes ved at en aksje splittes opp i flere aksjer, fører det til en forholdsmessig omfordeling av inngangsverdi og ubenyttet skjerming på de nye aksjene. Når man spleiser, slås to eller flere aksjer sammen, slik at det blir en ny høyere inngangsverdi og ubenyttet skjermingsgrunnlag.

²⁵ Ot.prp. nr.1 s. 39.

F.eks. En aksjonær har kjøpt aksjer på tre forskjellige tidspunkter, og oppnådd tre forskjellige priser og av den grunn tre forskjellige inngangsverdier. Et selskap kan først spleise aksjene, slik at aksjonæren sitter med en inngangsverdi, for så splitte aksjene igjen. Da vil aksjonæren sitte med tre aksjeposter, med like stor inngangsverdi og ubenyttet skjerming. Fordelen med å spleise for så å splitte aksjene er i de tilfellene hvor aksjonæren ønsker å selge noen av aksjene, og de som ble kjøpt først har en lav inngangsverdi. Ved å spleise og splitte aksjene kan det oppnås en høyere inngangsverdi og høyere skjermingsfradrag. Dette vil igjen redusere skattepliktig gevinst. Et eksempel kan belyse dette: Hvis en aksjonær kjøper en aksje for 100 i år 1. I år 2 kjøper han en aksje fra samme selskap for 200, og i år 3 kjøper han en aksje fra samme selskap for 300. Det blir ikke foretatt noe utbytteutdeling de første tre årene, og skjermingsrenten er på 5 % alle årene. I år fire ønsker aksjonæren å selge en aksje. Først inn, først ut-prinsippet som nevnt under pkt. 3.4. kommer til anvendelse, og medfører at det er aksjen som ble kjøpt i år 1 som skal anses solgt. Uten spleis og splitt vil aksjen kjøpt i år 1 ha et skjermingsgrunnlag i år 4 på 115,75, og ubenyttet skjermingsfradrag på 15,75. Aksjen blir solgt for 300, slik at det vil foreligge en skattepliktig gevinst på 184,25 (300-115,75). For aksjen som ble kjøpt i år 2 vi ha et skjermingsgrunnlag på 220,5 og et skjermingsfradrag på 20,5 i år 4. For aksjen som ble ervervet i år 3, vil i år 4 ha et skjermingsgrunnlag på 315 og et skjermingsfradrag på 15.

Hvis det foretas en spleis og splitt, vil det i år 4 være tre aksjer med 217,08 i skjermingsgrunnlag, og ubenyttet skjerming på 17,08.

$$(115,75+220,5+315):3 = 217,08$$

$$(15,75+20,5+15):3 = 17,08$$

Selges en aksje til 300, vil det foreligge en skattepliktig gevinst på 82,9(300-217,8).

Hvis aksjonæren velger å beholde aksjene isteden for å selge dem, og det tas ut et utbytte på 20 i år 4. Hvis det ikke foretas en spleis og splitt, vil det for aksjen ervervet i år 1 foreligge et skattepliktig utbytte etter fratrukket skjermingsfradrag på 4,25.

$20 - 15,75(\text{oppspart skjermingsfradrag}) = 4,25$

For aksjen ervervet år 2, vil det foreligge 0,5 i ubenyttet skjerming, som blir lagt til skjermingsgrunnlaget.

$20 - 20,5(\text{oppspart skjermingsfradrag}) = -0,5$

For aksjen ervervet i år 3, vil det foreligge skattepliktig utbytte på 5, etter skjermingsfradraget.

$20 - 15(\text{oppspart skjermingsfradrag}) = 5$

Til sammen utgjør dette 9,25 til utbyttebeskatning.

$4,25 + 5 = 9,25$

Med en spleis og splitt før utbytteutdelingen vil det være 17,08 i ubenyttet skjerming på hver aksje.

$15,75 + 20,5 + 15:3 = 17,08$

Til sammen vil det foreligge et skattepliktig utbytte på 8,76.

$20 - 17,08(\text{oppspart skjermingsfradrag}) \times 3 = 8,76$.

Det er ikke blitt et forbud mot å spleise for så å splitte aksjer, men likningsmyndighetene kan skjære igjennom hvis vilkårene for dette foreligger. En transaksjon ligger i faresonen hvis den kun blir utført for å oppnå en skattebesparelse. Transaksjonen vil kunne stride med skaterettens formål ved at oppspart skjermingsfradrag blir fordelt utover på andre aksjer i selskapet. Dette er noe som nevnt ovenfor, lovgiver har forsøkt å unngå.

I sktl. § 10-34(1) litra d og e vil fusjon (sammenslåing) og fisjon (deling) føre til omfordeling av det overdragende selskaps aksjer sin inngangsverdi og ubenyttede skjerming. Det er et vilkår at fisjon/fusjon kan gjennomføres skattefritt etter sktl. §§ 11-1 flg. Den skattefrie fusjon/fisjon bygger på et kontinuitetsprinsipp, jfr. sktl. §11-7 (1).

Dette kontinuitetsprinsippet kommer til uttrykk også i sktl. § 10-34(1) litra d og e. Det overdragende selskaps aksjers inngangsverdi og ubenyttede skjermingsgrunnlag, skal fordeles forholdsmessig på de vederlagsaksjer som aksjonærene fra det overdragende selskap mottar fra det overtakende selskap.

Hvis vilkårene ikke er oppfylt for skattefri omdannelse, vil en fusjon/fisjon anses som realisasjon av aksjene hos det overdragende selskaps aksjonærer. Gevinst utover skjermingsfradraget vil bli skattlagt på aksjonærens hånd. For det overtakende selskap vil det ikke foreligge kontinuitet, slik at det vil bli satt en ny inngangsverdi for de ervervede aksjene med utgangspunkt i vederlaget.

4 Aksjonærmodellen og lån til og fra selskapet

Problemstillingen vi skal se på her er tilpassninger gjennom låneforhold som aksjonær og selskap kan gjøre for å få økt skjermingsfradraget og skjermingsgrunnlaget.

En aksjonæren kan yte et lån til selskapet mot at han mottar en rente som er høyere eller lavere enn markedsrenten. Innføringen av aksjonærmodellen medfører at det kan være lønnsomt å ta ut overskudd i selskapet som renter istedenfor som utbytte. Grunnen til dette er at utbytte utover skjermingsfradraget blir beskattet som alminnelig inntekt hos mottakeren. Den effektive skattesatsen blir dermed 48,16% hvis man legger i sammen den skatt som selskapet og aksjonæren betaler for det samme beløpet.²⁶ Renter på lån til et selskap er fradragsberettiget for selskapet, jfr. § 6-40(1). Den vil også være skattepliktig som alminnelig inntekt på lånegivers hånd, jfr. sktl. § 5-20(1) litra b. Den totale skattebelastningen på renteinntektene vil i slike tilfeller være 28 %.

Dette problemet har lovgiver forsøkt gjøre noe med. I sktl. § 5-22(2) er det lagt til grunn at renter på lån fra personlig skatteyder til selskap skal regnes som skattepliktig inntekt. Beskatning av renteinntekter utover skjermingsrenten kommer i tillegg til den alminnelige beskatningen på renteinntekter, jfr. sktl. § 5-22(1) if. Dette betyr at en personlig skattyter må betale en ekstra skatt for renteinntekter utover skjermingsrenten.

Den skattepliktige renteinntekten settes til 72% av faktisk påløpte renter, etter fradrag for skjerming, jfr. sktl. § 5-22 (2) 2.pkt. Grunnen til at den skattepliktige renteinntekten settes til 72 % av faktisk påløpte renter, er som nevnt at for høye aksjeinntekter innebærer aksjonærmodellen at aksjonæren blir beskattet med en effektiv skattesats på 48,16%, når man legger i sammen selskapsskatten og utbytteskatt utover skjermingsfradraget. For at skattebelastningen skal bli lik for høye renteinntekter som

²⁶ Ot.prp. nr. 1 s. 43.

³⁰ Ot.prp. nr. 1 s. 44.

for høye aksjeinntekter, ble det nødvendig å redusere grunnlaget for høye renteinntekter med 28%.²⁷

Beregningen av skattepliktig renteinntekter skal skje månedsvis, uansett lånebeløp.²⁸ Flere lån mellom samme subjekter blir beregningsmessig slått sammen. Dette medfører at det skal beregnes et skjermingsfradrag av långiverens samlede låneforhold med selskapet. Grunnen til dette er å unngå problemet med å avgrense de forskjellige låneforholdene.²⁹ Det vil heller ikke være noen grunn til å skille mellom de forskjellige låneforholdene på grunn av at ubenyttet skjerming ikke kan fremføres.

Bestemmelsen gjelder et hvert type lån fra en personlig skattyter. Det er ikke et vilkår at långiver er aksjonær. Det betyr at lån fra et selskap faller utenfor bestemmelsen. Grunnen til at bestemmelsen skal gjelde personlige skattytere generelt er av ligningspraktiske og omgåelses hensyn, og vil gjelde uansett om de nedenfor nevnte forhold er tilstede eller ikke.³⁰ Det kan være vanskelig å finne avgrensningskriterier for når en lånegiver reelt sett sitter med opp i mot den samme makten som en aksjonær gjør. Lånet kan gjennom avtale legges opp slik at den i praksis fungerer som et aksjonærforhold. Det kan gjøres ved at vilkår i låneavtalen kan legges opp til en rente som reguleres etter selskapets overskudd eller utbytteutdelinger. Selskapets reelle styringsrett kan bli redusert gjennom låneavtalen, og på den måten får låneforholdet til å ligne på et aksjonærforhold. Dette kan gjøres ved at f.eks. at selskapet ikke får selge driftsmidler uten samtykke fra långiver. En annen begrensning kan være at selskapet ikke får ta opp andre lån uten samtykke fra långiver.

²⁷ Ot.prp. nr. 1 s. 45.

²⁸ Ot.prp. nr. 1 s. 44.

²⁹ Ot.prp. nr. 1 s. 44.

Det kan ikke tas med ubenyttet skjermingsfradrag fra en måned til den neste. Dette innebærer at det er de månedene hvor den effektive lånerenten overstiger skjermingsrenten, som det skal beregnes en ekstra skatt.

Skjermingsrenten er foreslått å være den samme som ved beregning av skjermingsfradrag for utbytte og gevinst. Dvs. gjennomsnittet av 5-årig statsobligasjoner. Grunnen til dette er av praktiske hensyn. Et annet hensyn er at formålet med ekstraskatten er å unngå omgåelse ved at utbytte tas ut i form av renteinntekter, dette tilsier at det gis en lik skjermingsrente på lån som på aksjeinntekter.³¹

Aksjonæren kan ta opp lån fra selskapet i stedet for å ta ut utbytte. Fordelen som kan oppnås her er at aksjonæren får et lån til en rente som er lavere enn markedsrenten, samtidig som aksjonæren sparer opp ubenyttet skjermingsfradrag på den enkelte aksje. For at transaksjonen skal bli godtatt av ligningsmyndighetene, er det en forutsetning at det foreligger et reelt låneforhold. Dette innebærer at lånet faktisk blir betalt tilbake, og at renten er satt i samsvar med armlengdeprinsippet i sktl. § 13-1. Er renten lavere enn det som kan oppnås på det frie marked, vil fordelene bli beskattet som utbytte.

Aksjonæren kan samtidig som han låner et beløp fra selskapet, skyte inn et tilsvarende beløp som egenkapital i selskapet. Det som oppnås ved dette er at egenkapitalen i selskapet øker, samtidig som dette igjen vil øke skjermingsfradraget. En kombinasjon av egenkapitalinnskudd og tilbakelåning fra selskapet, vil i utgangspunktet bare være lønnsomt så lenge renten på lånet kan fastsettes lavere enn verdien av det økte skjermingsfradraget, dvs. at renten må være lavere enn skjermingsrenten.

En aksjonær eier alle aksjene i et selskap som har en egenkapital på 10.000.000. Med en skjermingsrente på 5 % utgjør dette et skjermingsfradrag på 50.000. Aksjonæren skyter inn 100.000 som egenkapital som han så låner tilbake igjen. Skjermingsfradraget vil

³¹ Ot.prp. nr. 1 s. 45.

samlet øke med 5000. Hvis den effektive lånerenten settes tilsvarende likt som skjermingsrenten, vil aksjonæren betale det samme beløp til selskapet som han kan motta i utbytte uten beskatning. Renter vil være skattepliktig for selskapet og fradragberettiget for aksjonæren, skattesatsen er den samme for renteinntekten som for fratreggbare renteutgifter. Skal et innskudd med etterfølgende lån være noe poeng for aksjonæren må lånerenten settes lavere enn skjermingsrenten. På denne måten oppnås et høyere skjermingsfradrag en renteutgiften. Hvis det blir gjort vil armlengdeprinsippet i sktl. § 13-1 komme inn å sette en skranke for hvilken rente som kan avtales.

5 Aksjonærmodellen og utlandet

5.1 Innledning

Norsk skatterett bygger på globalinntektsprinsippet, jfr. sktl. §§ 2-1(9), 2-2(6). Prinsippet innebærer at Norge har som et utgangspunkt beskatningsretten til hele inntekten til en som er bosatt i Norge, uansett hvor den er opptjent. For en som har begrenset skatteplikt til Norge kommer bare deler av inntekten til norsk beskatning jfr. sktl. § 2-3.

Gjennom skatteavtaler kan Norge ha sagt i fra seg deler av denne beskatningsretten. Grunnen til at Norge har sagt i fra seg beskatningsretten er for å unngå dobbeltbeskatning. Kreditreglene skal medvirke til at skatteyter ikke blir nødt til å betale skatt av samme inntekt to ganger til to forskjellige land. Nærmere om kreditreglene i pkt. 5.3.

Det skilles i norsk skatterett mellom utbytte som en norsk personlig aksjonær mottar fra et utenlandsk selskap, og utbytte som en utenlandsk personlig aksjonær mottar fra et norsk selskap.

Aksjonærmodellen har et utvidet anvendelsesområde i forhold til tidligere system ved at den også gjelder utbytte og gevinst fra utenlandske selskap til en norsk personlig aksjonær. Likt med aksjonærmodellen, ble en norsk aksjonær etter det gamle systemet beskattet for inngående gevinst og utbytte. Det ble imidlertid ikke gitt noen godtgjørelse, aksjene ble heller ikke RISK-regulert, jfr. sktl. §§ 10-12(2), 10-34, jfr. § 10-30.

Likt med det gamle systemet følger utbytte fra norsk selskap til utenlandsk personlig aksjonær egne regler, jfr. sktl. § 10-13. Her blir utbytte beskattet etter kildeprinsippet, uten at det blir gitt noe skjermingsfradrag.

Etter intern rett er denne skattesatsen på 25%, men den er i de fleste skatteavtalene redusert til 15%.³²

Forskjellsbehandlingen mellom her boende og utenlandske aksjonærer når det gjelder beskatningen av utbytte har vist seg problematisk ovenfor EØS-avtalen. Mer om dette i pkt. 5.2.

5.2 Aksjonærmodellen og EØS

En av hovedgrunnene til den nye skattereformen var at reformen fra 1992 hadde virkninger som kunne være i strid med EØS-avtalen.

Som en hovedregel er skattesystemet til en EFTA-stat som er part i EØS-avtalen, ikke omfattet av EØS-avtalen. EØS/EFTA-statene må imidlertid utøve sin beskatningskompetanse i overensstemmelse med EØS-avtalen.³³ Grunnen til det er at skattesystemet får indirekte virkning på de fire friheter.

Det er i den senere tid kommet to uttalelser fra henholdsvis EF-domstolen og EFTA-domstolen som belyser det spente forholdet med dagens skattesystem og EØS-avtalen. Den ene er ”Manninen” som ble avsagt av EF-domstolen.³⁴ Det andre er ”Fokus bank” som ble avsagt av EFTA-domstolen.³⁵

Som et utgangspunkt er ikke forhåndsuttalelser for EF-domstolen og EFTA-domstolen bindende for norsk rett. Uttalelser fra EF-domstolen vil være bindende for de land som er underlagt dens domsmyndighet, dvs. EU-landene.

Forhåndsuttalelser fra EFTA-domstolen fungerer som rådgivendeuttalelser for norske domstoler. Norge må likevel innrette seg etter uttalelsene for ikke å komme i konflikt

³² St.meld. nr. 29 s. 86.

³³ E-6/98 Norway v EFTA Surveillancse Authority.

³⁴ 7.september 2004, C-319/02.

³⁵ 23. November 2004, E-1/04.

med våre internasjonale forpliktelser. Forutsatt at de rådgivende uttalelsen gir uttrykk for gjeldende EØS-rett.

ODA art 3. nr 2 legger til grunn at EFTA-domstolen skal gjennom fortolkning og anvendelse av EØS-avtalen ta tilbørlig hensyn til de prinsipper som blir fastsatt gjennom EF-domstolen, når rettsreglene i EØS-avtalen og EU-traktaten er materielt like. Av den grunn vil en uttalelse fra EF-domstolen være relevant for forståelsen av EØS-retten.

I "Manninen" var problemet knyttet til utbytteskatt. I Finland var systemet slik at en aksjonær fikk en godtgjørelse for den skatt som han betalte for mottatt utbytte. Godtgjørelsen tilfalt kun utbytte fra finske selskaper til aksjonærer som hadde full skatteplikt til Finland. Manninen hadde en aksjepost i et svensk selskap, som han mottok utbytte fra. For dette måtte han betale utbytteskatt til Finland, uten at han fikk godtgjørelse.

Manninen gikk til sak mot skattemyndighetene, med påstand om at det forelå traktatstridig hindring av fri bevegelse av kapital. Den finske domstolen ba om en prejudisiell avgjørelse av EF-domstolen om fortolkningen av EU-traktatens art. 56 og 58. EØS-avtalens art. 40 svarer til EF art. 56.

Innledningsvis la retten til grunn at selv om spørsmål om direktebeskatning hører innunder det enkelte medlemslands kompetanse, følger det av EF-domstolens praksis at denne kompetansen skal utøves i samsvar med felleskapsretten.

EF-domstolen kom frem til at ettersom godtgjørelsessystemet kun gjaldt for utbytte fra innenlandske selskaper, medførte dette traktatstridig restriksjon av fri bevegelse av kapital etter art 56. Grunnen til dette var at det gjeldende godtgjørelsessystemet begrenset finske statsborgere i å investere i selskaper som har hjemsted i en annen medlemsstat.

EF-domstolen gikk så over til om denne restriksjonen kunne begrunnes i EF-traktatens andre bestemmelser. Art 58 legger til grunn at Art. 56 ikke griper inn i medlemslandenes rett til å gi forskjellige regler for forskjellige subjekter, hvis situasjonen er forskjellig med hensyn til det sted deres kapital er investert.

EF-domstolen kom til at et unntak som bryter med det grunnleggende prinsipp om fri bevegelse av kapital må tolkes strengt. I denne sammenheng henviste de til art 58 tredje ledd som begrenser første ledd. Her kommer det frem at første ledd ikke gjelder tilfeller som fører til vilkårlig forskjellsbehandling, eller skult begrensning av de fire friheter. Domstolen foretok deretter en sontring mellom forskjellsbehandling som er tillatt etter første ledd, og forbudt etter tredjeledd.

Det er kun forskjellsbehandling av situasjoner som ikke er objektivt sammenlignbare, eller er begrunnet i tvingende almene hensyn, som ikke er å anse som traktatstridig. De tiltak som blir gjort av hensyn til de tvingende allmenne hensyn må ikke gå lengre en det som er nødvendig for å oppnå det som begrunner forskjellsbehandlingen.

Domstolen kom til at forholdene var objektivt sammenlignbare. De la også til grunn at det heller ikke forelå tvingende allmene hensyn som var nødvendig for å opprettholde restriksjonen.

I "Fokus bank" ble EFTA-domstolen spurt om en fortolkning av bla. EØS-avtalens art. 40, av Frostatings lagmannsrett. Spørsmålet her var om det forelå en traktatstridig forskjellsbehandling av innenlandske og utenlandske aksjonærer. Problemet var om godtgjørelsessystemet innebar en traktatstridig restriksjon når det gjelder fri bevegelse av kapital. I forhold til "Manninen" gjelder problemet her utbytte fra norsk selskap til utenlandsk aksjonær.

Faktum i saken var slik at Fokus bank hadde to utenlandske selskapsaksjonærer i henholdsvis Tyskland og Storbritannia. Umiddelbart før vedtaket om utbytteutdeling, solgte de utenlandske aksjonærene sine aksjer i Fokus Bank til selskaper

hjemmehørende i Norge. Kort tid etter utbytteutdelingen utøvet de en opsjon til å kjøpe dem tilbake igjen. Likningsmyndighetene skar i gjennom transaksjonen, og anså de utenlandske selskapene å ha eid aksjene hele tiden.

EFTA-domstolen kom frem til at godtgjørelsessystemet innebar en restriksjon på fri bevegelse av kapital etter EØS-avtalens art. 40. Dette skyldes at godtgjørelsessystemet kunne virke negativt inn på fortjenesten til aksjonærer som ikke er hjemmehørende i Norge. Dette kunne igjen medføre at de valgte å ikke foreta investeringer i selskaper med sete i Norge. Det er friheten til å investere som blir begrenset gjennom godtgjørelsessystemet. Godtgjørelsessystemet kan også ha den uheldige virkning at den kan vanskeliggjøre norske selskapers mulighet til å reise utenlandsk kapital. Dette vil påvirke markedstilgangen både for det utdelende selskap, og de utenlandske aksjonærene.

Domstolen gikk så over til å se om den restriksjonen som godtgjørelsessystemet innebar kunne rettferdiggjøres.

Domstolen la til grunn at EØS art 40 ikke utelukket at EØS-stater anvender forskjellige bestemmelser i skattelovgivningen på subjekter som er hjemmehørende til forskjellige land. Dette måtte imidlertid fortolkes snevert, ettersom det innebar en innskrenkning av det grunnleggende prinsippet om fri bevegelse av kapital.

”En ulik behandling kan bare anses for å være i overensstemmelse med artikkel 40 EØS der de angjeldende situasjoner ikke er objektivt sammenlignbare, eller der slik behandling rettferdiggjøres av tvingende allmenne hensyn. For å rettferdiggjøres må forskjellsbehandlingen dessuten ikke gå ut over hva som er nødvendig for å oppnå formålet med lovgivningen.”³⁶ Domstolen henviser her til den ovenfor behandlede ”Manninen”.

³⁶ ”Fokus Bank” s. 8.

Domstolen kom frem til det at en aksjonær har full skatteplikt til Norge, mens en utenlandsk aksjonær kun har en begrenset skatteplikt, ikke er tilstrekkelig for at situasjonen skal anses som objektivt forskjellig.

Domstolen gikk så over på å se om det forelå tvingende almene hensyn som kunne rettferdiggjøre forskjellsbehandlingen. Det ble lagt til grunn at den målsettingen om å unngå økonomisk dobbeltbeskatning mellom selskap og aksjonær, ikke vil bli berørt hvis godtgjørelse ble tilkjent aksjonærer som er hjemmehørende utenfor Norge. Det å ikke tilkjenne godtgjørelse ut i fra et proveny hensyn, ble ikke sett på som et tvingende allment hensyn som kan begrunne en restriksjon på fri bevegelse av kapital.

Domstolen konkluderte med at det ikke forelå forhold som kunne rettferdiggjøre restriksjonen, og anså godtgjørelsessystemet traktatstridig.

De problemene som var oppe i de to avgjørelsene var et resultat av godtgjørelsessystemet. Et spørsmål nå er om aksjonærmodellen har løst problemet med EØS-avtalen.

Som nevnt under pkt 2.1 kommer aksjonærmodellen til anvendelse på utbytter som norske aksjonærer mottar fra utenlandske selskap. Det foreligger ikke lenger noen forskjell i behandlingen av utbytter betalt fra utenlandske og innenlandske selskaper til norske personlige aksjonærer. Problemet som var oppe i Manninen synes med dette å være løst.

Problemet er imidlertid personlige aksjonærer bosatt i utlandet som får utbetalt utbytte fra norske selskap. Denne gruppen vil falle utenfor aksjonærmodellen, ettersom modellen kun kommer til anvendelse på de som har alminnelig skatteplikt til Norge, jfr. sktl. §10-12 (1).

De utenlandske aksjonærene skal betale en kildeskatt av det beløp de mottar som utbytte fra selskapet til Norge, jfr. sktl. § 10-13.

Dette medfører at en utenlandsk aksjonær ikke får tilkjent noe skjermingsfradrag på den kildeskatten de betaler til Norge for utbytter utbetalt fra norske selskaper.

Spørsmålet nå er om dette er forenelig med fri bevegelse av kapital etter EØS-avtalens art 40. Problemstillingen er på mange måter lik problemstillingen i "Fokus Bank", også her var problemet at utenlandske aksjonærer ikke hadde de fordeler som innenlandske aksjonærer hadde. At det i dette tilfellet her gjelder personlige aksjonærer, og ikke juridiske, har ingen betydning for prinsippet om fri bevegelse av kapital. Prinsippet gjelder like fullt for enkeltpersoner som for selskaper, jfr. "Manninen".

Det at en utenlandsk aksjonær ikke får tilkjent skjermingsfradrag kan føre til at han vil flytte sine investeringer ut av landet, ettersom han ikke blir tilgodesett. Dette kan igjen føre til at bedrifter får problemer med å finne utenlandske private investorer.

Bestemmelsen vil begrense friheten til å investere i Norge. Gjennom dette vil det påvirke markedsadgangen både for det utdelende selskap og den utenlandske aksjonæren. Som vi ser er det de samme hensyn som gjør seg gjeldende her som i "Fokus Bank", i vurderingen av om det foreligger en restriksjon etter EØS art. 40.

Det konkluderes med at det foreligger en forskjellsbehandling mellom innenlandske og utenlandske personlige aksjonærer som innebærer en restriksjon på fri bevegelse av kapital.

Spørsmålet nå er om denne restriksjonen kan begrunnes i at forholdene ikke er objektivt sammenlignbare.

I "Fokus Bank" hevdet ankemotparten at det ikke forelå en sammenlignbar situasjon mellom aksjonær hjemmehørende i Norge og en utenlandsk aksjonær. Til dette anførte domstolen at det ikke er nok til å anse forholdene objektivt forskjellige at den ene aksjonæren har full skatteplikt til Norge mens den andre aksjonæren bare betaler kildeskatt til Norge. Lignende konklusjon må bli tilfelle også her.

Restriksjonen kan heller ikke begrunnes i tvingende almene hensyn.

Å påberope seg hensynt til skattefundamentet har ikke før frem i tidligere saker.

I forhold til aksjonærmodellen er det vanskelig å finne holdbare argumenter for at en innenlandsk aksjonær skal kunne motta et skjermingsfradrag, mens en utenlandsk aksjonær ikke får det.

Det konkluderes med at aksjonærmodellens regler som gir skjermingsfradrag kun til innenlandske personlig aksjonerer er et brudd på EØS-avtalens art 40 om fri bevegelse av kapital.

Forarbeidene til aksjonærmodellen ble laget før resultatet av "Fokus Bank" saken ble avgjort. I forarbeidene blir det gitt uttrykk for at departementet vil vurdere spørsmålet om forholdet mellom kildeskatt på utbytte til utenlandske personlige aksjonærer og aksjonærmodellen, etter resultatet av "Fokus Bank- saken" foreligger.³⁷ På bakgrunn av utsagnene i forarbeidene, er det grunn til å tro at det vil bli forandringer i gjeldende regler.

For at aksjonærmodellen skal være i tråd med EØS-avtalen, må utenlandske aksjonærer få tilkjent skjermingsfradrag. Dette medfører at det blir regnet et skjermingsfradrag fra den kildeskatt som de må betale for det utbytte de mottar fra norske selskaper.

For likningsmyndighetene vil dette medføre kontrollproblemer. Det er spesielt aksjonærens opplysninger om inngangsverdien som kan bli vanskelig å få kontrollert. Når det gjelder hvilke beløp som aksjonæren har fått utdelt i utbytte, vil det norske selskapet sitte med disse opplysningene.

³⁷ Ot.prp. nr. 1 s. 36.

Vi har nå sett på utbytteregeles forhold til EØS-avtalen. Vi skal nå se på hvordan gevinstreglene forholder seg til EØS-avtalen.

Problemet her er at den ubenyttede skjerming som blir lagt til skjermingsgrunnlaget, og som i sin tur reduserer skattepliktig gevinst på aksjen, er forbeholdt innenlandske aksjonærer, jfr. sktl. § 10-31 med henvisning til sktl. §10-12.

Utgangspunktet er at den gevinst som oppnås ved salg av aksjer i et norsk selskap som en utenlandsk aksjonær foretar, ikke er skattepliktig til Norge. Dette følger av at sktl. § 2-3(1) ikke nevner gevinst ved aksjesalg som grunnlag for begrenset skatteplikt til Norge.

I forhold til EØS-avtalen vil det her ikke foreligge konflikt ettersom de utenlandske aksjonærene er fritatt for skatteplikt, dette selv om en utenlandsk aksjonær ikke får økt sitt skjermingsgrunnlag på grunn av ubenyttet skjerming.

Problemet er imidlertid når aksjonæren har eller har hatt en tilknytning til Norge, utover det å eie aksjer i et norsk selskap.

Har utlendingen virksomhet som han driver eller bestyrer i landet har Norge en beskatningsrett gjennom sktl. § 2-3 (1) litra b.

En spesialregel har vi i sktl. § 2-3 (3), som gir Norge som kildestat en beskatningsrett på aksjegevinst i fem år etter at aksjonæren har flyttet ut. I Nordisk skatteavtale (NSA) art. 13 (7) er denne regelen fulgt opp. Situasjonen er slik at aksjonæren vil være skattepliktig til Norge for aksjegevinsten uten at aksjonæren får trekt i fra skjermingsgrunnlaget ved gevinstberegningen.

Når aksjonæren ikke får trekt i fra noe skjermingsgrunnlag i gevinstberegningen, medfører det en forskjellsbehandling mellom en som har full skatteplikt til Norge i forhold til en som har en begrenset skatteplikt.

De ovenfor nevnte forhold kan komme i konflikt med EØS-avtalens regler om fri bevegelse av personer etter art. 28 flg, og etableringsretten etter art. 31 flg. Ved at aksjonæren ikke får trekt i fra skjermingsgrunnlaget medfører det en hindring i den fri bevegelse av personer.

Det ovenfor nevnte problem har likhetstrekk med problemene rundt utflyttingsskatten. Bakgrunnen for utflyttingsskatten er at aksjonær kan samle opp et stort overskudd i selskapet istedenfor å ta det ut som utbytte de enkelte år. Hvis aksjonæren flytter ut av landet, medfører det at etter en bestemt periode mister Norge deler av den beskatningsretten til det tilbakeholdte overskudd i selskapet. Hvis det oppsparte utbytte er i et norsk selskap, kan aksjonæren bli ilagt kildeskatt når den blir utdelt fra selskapet. Hvis det oppsparte utbytte er fra et utenlandsk selskap, opphører skatteplikten helt til Norge for det utdelende utbytte etter at det er gått 5 år, jfr. § 2-1(3) litra b. Her kommer det frem at fra og med år 5 etter utflytting vil den alminnelige skatteplikten til Norge opphøre, hvis aksjonæren har vært bosatt i riket i minst ti år.

En femårs frist har vi også for gevinst ved salg, jfr. sktl. § 2-3(3) litra a.

Utflyttingsproblemet blir drøftet i forarbeidene uten at det legges til grunn noen endringer i gjeldende regelverk.³⁸ Det som drøftes spesielt er muligheten til å innføre en utflyttingsskatt. Det innebærer at aksjonæren må betale en skatt for de latente skattepliktige gevinster som han besitter på utflyttingstidspunktet. Denne metoden kan imidlertid komme i konflikt med EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelse for personer og etableringsretten, art. 28 flg. og art. 31 flg.

5.3 Aksjonærmodellen og kreditreglene

For å unngå økonomisk dobbeltbeskatning på utbytte som en aksjonær mottar fra et utenlandsk selskap, har det i norsk intern rett og i skatteavtaler blitt anvendt forskjellige

metoder. Det skilles mellom unntaksmetoden og kreditmetoden. Unntaksmetoden går ut på at hjemstaten ser helt bort i fra den inntekten som en person mottar fra kildestaten. Dette kalles fullt unntak. En annen variant av unntaksmetoden er at hjemstaten ser bort fra utenlandsinntekten, men skattlegger den øvrige inntekten med den skattesats som ville ha blitt anvendt hvis den utenlandske inntekten hadde blitt med i beregningsgrunnlaget. Dette kalles unntak med progresjonsforbehold.³⁹ Kreditmetoden går ut på at utenlandsinntekten blir skattlagt i Norge, men det gis en kredit for den skatt som skattyteren har betalt for inntekten i kildestaten. Ved full kredit gis det fradrag for hele det beløp som skattyteren har betalt i skatt til kildestaten for inntekten. Ved ordinær kredit gis det kun fradrag for det beløp som inntekten er blitt beskattet for i hjemstaten. Forskjellen i de forskjellige kreditmetodene blir synbare når kildestaten har en høyere skattesats enn hjemstaten på inntekten. Hensynet bak ordinær kredit er at kildestatsbeskatningen ikke skal ta skatteinntekter fra inntektskilder i hjemstaten.

For utbytter utbetalt fra utenlandske selskaper til norske aksjonærer, vil aksjonæren ha krav på et kreditfradrag i norsk skatt for den skatt som aksjonæren har betalt til kildestaten, jfr. sktl. § 16-20 flg. Disse reglene kommer også til anvendelse når det foreligger en skatteavtale med kildestaten, og denne baserer seg på kreditprinsippet, jfr. sktl. § 16-26. I de tilfellene hvor skatteavtalene bygger på unntaksprinsippet skal det ikke gis kredit i norsk skatt. Dette skyldes at i disse tilfellene har Norge fraskrevet seg retten til å skattlegge denne type inntekt.

Fradragsretten blir begrenset av at krediten ikke vil bli større enn den delen av norsk skatt på samlet skattepliktig inntekt som forholdsmessig faller på utenlandsinntekten, jfr. sktl. § 16-21 (1) 1. pkt. Denne begrensningen gjør ordinær kredit til hovedregelen i intern norsk rett. Begrensningen medfører at det ikke gis kredit for et høyere beløp enn det inntekten er blitt skattlagt for i hjemstaten.

³⁸ Ot.prp. nr. 1 s. 50.

³⁹ Frederik Zimmer. Internasjonal inntektsskatterett 3. utg. s. 33.

Fradraget er også begrenset til den inntektskatten som skatteyteren har betalt til kildestaten, jfr. sktl. § 16-21(1)2. pkt. Dette betyr at blir inntekten skattlagt med en lavere skattesats i kildestaten vil ikke skatteyteren motta et høyere kreditbeløp på grunn av at inntekten blir beskattet med en høyere skattesats i hjemstaten. Hvis f.eks. en inntekt blir skattlagt med 25 % i kildestaten, vil ikke skattesubjektet få 28% i kredit hvis det er det som er skattesatsen for den samme inntekten i hjemstaten.

For aksjonærer som kommer inn under aksjonærmodellen vil den delen av mottatt utbytte som ligger under skjermingsfradraget, ikke være skattepliktig inntekt i Norge. Hvis aksjonæren har betalt skatt for hele utbytte i hjemstaten, vil det kun være den del av utbytte som er skattepliktig i Norge som det kan kreves kredit i fra. Dette følger av sktl. § 16-21(1). Grunnen til dette er at kreditfradraget skal kunne redusere utenlandsinntekten til null, men ikke mer. Dette medfører at skatt på inntekt i utlandet ikke vil redusere norsk skatt på andre inntekter en utenlandsinntekten.⁴⁰

F.eks. Aksjonær mottar et utbytte fra et utenlandsk selskap på 200. Aksjonæren betaler en kildeskatt i utlandet for dette utbytte på 20. Oppspart skjermingsfradrag på aksjen er 40. Skatt til Norge vil her bli:

$$160 \times 0,28 = 44,8.$$

I dette tilfellet vil aksjonæren få kredit for hele det beløp som han betaler i skatt til kildestaten.

Hvis aksjonæren mottar et utbytte 20, og oppspart skjermingsfradrag er på 20, og han betaler en kildeskatt på 5, vil han ikke få noe i kredit i norsk skatt. Grunnen til dette er at han ikke blir skattlagt i Norge for utbytteutdelinger under skjermingsfradraget, jfr. sktl. § 16-20 (1).

⁴⁰ Frederik Zimmer. Internasjonal inntektsskatterett. 3. utg. s. 38.

5.4 Aksjonærmodellen og NOKUS-reglene

NOKUS-reglene er i sktl. §§ 10-60 flg. Disse reglene kommer til anvendelse på aksjonærer i norsk kontrollerte selskaper i lavskatteland.

Hensynet bak NOKUS-reglene er å hindre skattemotivert kapitalflukt ved at skatteyttere investerer, og samler opp overskudd i selskaper hjemmehørende i lavskatteland. Dette gjøres for å unngå norsk beskatning.⁴¹

De materielle kravene til norsk kontroll, og vilkåret for å anse ett land for å være et NOKUS-land er uendret etter reformen.

Et vilkår for å anse et selskap for å være et NOKUS-selskap, er at det ligger i et lavskatteland, jfr. sktl. § 10-63. For å få betegnelsen lavskatteland kreves det at den alminnelige inntektskatt på bedriftens samlede overskudd, ligger under to tredjedeler av den skatt selskapet ville fått i Norge.

Et annet vilkår for at en aksjonær skal kunne NOKUS-beskattes er at det utøves en norsk kontroll over selskapet, jfr. sktl. §10-62 (1). Det kreves at minst halvparten av selskapets andeler eies eller kontrolleres av norske aksjonærer. Kravet på minst 50 % eierskap behøver ikke være på en enkelt aksjonær. Det er nok at eierskapet ligger på norske skattytere. Dette betyr at det kan være mange forskjellige norske aksjonærer som til sammen gjør at det foreligger norsk kontroll. Aksjonærene kan være både fysiske og juridiske personer.

Eierskapet kan være både direkte og indirekte. Eier en aksjonær 50% i et selskap som igjen eier 50% i et NOKUS-selskap, vil aksjonæren oppfylle vilkåret til eierskap etter NOKUS-reglene. Dette medfører at selv om den personlige aksjonæren kun har aksjer i et selskap i f.eks. et EØS-land, vil dette selskapet sin aksjepost i et lavskatteland medføre at aksjonæren skal liknes etter NOKUS-reglene.

⁴¹ Ot.prp. nr. 1 s. 46.

De aksjonærer som oppfyller de ovenfor nevnte vilkår, blir skattlagt for sin forholdsmessige andel av selskapets overskudd, uten hensyn til om det utdeles utbytte fra selskapet. Det blir foretatt en direkte ligning av aksjonæren for selskapets overskudd.

I tillegg til at aksjonæren blir skattlagt for den fortjeneste som selskapet oppnår det enkelte år, skal den skattlegges for det utbytte som den mottar som aksjonær.

Sktl. § 10-67(2) gjelder for aksjonærer som kommer inn under aksjonærmodellen. Det beløp som det skal svares skatt av er utbytte fra selskapet.

Det beløp som aksjonæren mottar som utbytte fra selskapet, skal det trekkes i fra 72% som utgjør skattepliktig inntekt for aksjonæren. Det skyldes at 28% allerede er blitt beskattet fortløpende hos aksjonæren i form av inntektsskatt hos selskapet.

Selskapsskatt som er blitt betalt til NOKUS-landet, reduserer utbytte til aksjonæren slik som norsk selskapsskatt reduserer utbytte til aksjonærer i norske selskaper. Aksjonæren får trekt i fra på skatt til Norge for den selskapsskatt som de betaler til kildestaten etter kreditreglene i sktl. § 16-20 (2). Et problem som kan oppstå her er å finne utbytteandelen som representerer den krediterte skatten. Dette skyldes at ikke nødvendigvis alt overskudd som blir skattlagt i selskapet i utlandet blir utdelt som utbytte. Det er bare den delen av kreditfradraget som faller på det utdelte utbyttet, som skal øke utbyttet før dette igjen reduseres til 72%.⁴²

Et NOKUS-selskap har et overskudd på 2000, og 5 aksjonærer med lik andel. Forutsatt at alle aksjonærene er bosatt i Norge og er fysiske personer, skal vær av aksjonærene blir skattlagt med 28% av overskuddet som faller på sin andel.

⁴² Ot.prp. nr. 1 s. 47.

Dvs: $2000:5 = 400 \times 0,28 = 112$, jfr. § 10-61.

Hvis selskapet deler ut hele overskuddet til aksjonærene, vil de motta 400 hver. Av dette beløpet er det bare 72 % som skal bli skattlagt på aksjonærens hånd som utbytte, jfr. sktl. § 10-67(2).

$$400 \times 0,72\% = 288$$

Hvis aksjonæren har et skjermingsfradrag på aksjen på 100, er det $288 - 100 = 188$ som må betales i skatt av utbytte hos aksjonæren. I tillegg kommer 112 i selskapsskatt som aksjonæren blir direkteignet for.

Det selskapet må betale i skatt for selskapsoverskuddet i NOKUS-landet, vil aksjonærene få kredit for i norsk skatt, jfr. § 16-20(2).

Når det gjelder gevinstberegningen ved realisasjon av aksjer i NOKUS-selskaper, vil også dette følge aksjonærmodellen. Ubenyttet skjerming vil bli lagt til skjermingsgrunnlaget. Skjermingsgrunnlaget vil igjen redusere skattepliktig gevinst ved et salg av aksjene. De alminnelige beregningsreglene kommer til anvendelse.

6 Ikrafttredelse og overgangsregler

Bestemmelsene til aksjonærmodellen er blitt vedtatt og trådte i kraft med virkning fra og med inntektsåret 2006.

Under sktl. overgangsregel E legges det til grunn at fastsettelse av skjermingsgrunnlag begynte med virkning fra 1. januar 2005.

Aksjens skjermingsgrunnlag settes til aksjens historiske kostpris tillagt RISK-beløp fra det tidsrommet aksjonæren har eid aksjen, jfr. sktl. Overgangsregel E (1).

For aksjer som har et negativt RISK-beløp som overstiger aksjens opprinnelige kostpris skal aksjens skjermingsgrunnlag settes lik aksjens opprinnelige inngangsverdi. Grunnen til dette er at det ikke skal beregnes skjerming av negativt skjermingsgrunnlag, jfr. sktl E (2) if.

Aksjonæren plikter å oppgi de ovenfor nevnte inngangsverdier til ligningsmyndighetene i ligningsårene 2005 og 2006, jfr. sktl. E (5).

7 Avsluttende bemerkninger

Vi har nå sett nærmere på aksjonærmodellen. I utgangspunktet fremstår modellen som klar og oversiktlig, men som oppgaven viser er det en del spørsmål i forbindelse med anvendelsen. Spesielt i forholdet til at aksjonærmodellen kommer til anvendelse på aksjer i utenlandske selskap som en her boende aksjonær eier, reiser en del spørsmål som forarbeidene er ikke gir noe klart svar på.

Hvis modellen skal fungere som forutsatt anser forarbeidene at skattesatsene for toppskatt både i skatteklasse 1 og 2, må reduseres. Dette må gjøres for å få en forholdsvis lik skattebelastning på kapital og arbeidsinntekt. Et problem som kan oppstå her er at det ikke vil foreligge politisk enighet om så stor reduksjon i toppskatten. Dette vil igjen føre til at motivet til å få arbeidsinntekt til å fremstå som kapitalinntekt opprettholdes. For 2005 er som nevnt toppskatten for trinn en for skatteklasse 1 12 %. Innslagspunktet er 381.000.

I trinn to 15,5 %, innslagspunktet er her 800.000. Det er langt igjen til de satser som ble foreslått i forarbeidene på henholdsvis 7 % på trinn en, og 12% på trinn to.⁴³

Det ble i 2004 opprettet et aksjonærregister. Dette registret er tenkt brukt til å kartlegge hver aksjonær, som kommer til å ha sin egen konto i registeret. Av dette registeret skal det blant annet fremgå den totale mengden aksjer aksjonæren eier, hva skjermingsgrunnlaget er på hver enkelt aksje, hvor mye ubenyttet skjerming som er på hver enkelt aksje og låneforhold som er nevnt i sktl. § 5-22. Den informasjonen som aksjonærene plikter å oppgi i ligningsårene 2005 og 2006 skal føres inn i dette registeret. Det er en stor mengde data som skal føres inn. Ved endring av skjermingsgrunnlag skal selskapet melde i fra om dette i ligningsåret endringen skjer, jfr. sktl. § 10-34(2).

⁴³ NOU 2003 nr 9. s. 172.

Det nye systemet medfører en omfattende varslingsplikt for aksjonærene og selskapet. På samme tid vil likningsmyndighetene ha et omfattende registreringsarbeide i forbindelse med reformen. Den store mengden med data som kommer inn og skal bearbeides, ikke bare i en overgangsfase, men også senere vil kreves store ressurser. Behovet for kontroll med de opplysninger som aksjonær og selskap kommer med vil medføre et medarbeide for ligningsmyndighetene.

I forhold til lån ytt personlig skattyter til selskap sktl.§ 5-22, kommer det frem i Ligningsloven, lov av 13. juni 1980 nr. 24.(lignl.) § 6-4 nr. 5, at selskapet skal gi opplysninger om gjeld og rentebelastninger ved inngangen av hver kalendermåned. Dette skal gjøres uansett lånebeløpets størrelse. Både hyppigheten på innrapporteringsplikten, og det at det ikke er en nedre beløpsgrense, kan føre til at likningsmyndighetene får mye registreringsarbeide for ubetydelige beløp. Dette merarbeidet er blitt vurdert i forarbeidene, det legges til grunn at opphøret av RISK-reglene og godtgjørelsesmetoden vil lette arbeidsbelastningen noe.

Et gjennomgående problem er hvordan likningsmyndighetene skal få de nødvendige opplysninger fra utenlandske selskaper. Spesielt i forbindelse handlinger som selskapet foretar som medfører endringer i skjermingsfradraget på aksjen, og opplysninger i forbindelse med lånerenten etter liknl. § 6-4 nr. 5.

8 LITTERATURLISTE

Lov forarbeider:

NOU 2003:9 Skatteutvalget.

St.meld. nr. 29 (2003-2004) Om skattereform.

Ot.prp. nr. 1. (2004-2005) Skatte- og avgiftsopplegget 2005- lovendringer.

Litteratur:

Frederik Zimmer, *Lærebok i skatterett*. 4. utgave.

Frederik Zimmer, *Bedrift, selskap og skatt*. 3. utgave.

Frederik Zimmer, *Internasjonal inntektsskatterett*. 3. utgave.

Dommer/Rådgivende uttalelser:

EF-domstolen, Danner saken, C-136/00.

EF domstolen, Manninen, C-319/02.

EFTA-domstolen, Fokus bank, E-1/04.

EFTA-domstolen, Norge v EFTA, E-6/98.

Lovsregister:

Aksjeloven (asl.) lov av 13 juni 1997 nr. 44.

§ 1-1

§ 1-2

§ 8-1

§ 8-2

§ 10-20

§ 10-23

Allmennaksjeloven (asal.) lov av 13 juni 1997 nr. 45.

§ 1-1

§ 1-2

§ 8-1

§ 8-2

§ 10-20

§ 10-23

Arveavgiftsloven (aal.) lov av 19. juni 1964 nr. 14.

§ 11

§ 11 A

EØS-avtalen, ODA, lov av 27 november 1992 nr. 109.

art. 28

art. 31

art. 40

ODA, art. 3 nr. 2

Ligningsloven (lignl.) lov av 13. juni 1980 nr. 24.

§ 6-4 nr. 5

Skatteloven (sktl.) lov av 26 mars 1999 nr. 14.

§ 2-1

§ 2- 2

§ 2-3

§ 5-20

§ 5-22

§ 5-30

§ 6-1

§ 6-40

§ 9-4

§ 9-7

§ 10-1

§ 10-10

§ 10-11

§ 10-12

§ 10-13

§ 10-30

§ 10-31

§ 10-32

§ 10-33

§ 10-34

§ 10-35

§ 10-60

§ 10-61

§ 10-62

§ 10-63

§ 10-64

§ 10-65

§ 10-67

§ 11- 1

§ 11-7

§ 12-12

§ 13-1

§ 16-20

§ 16-21

§ 16-26

Overgangsregel E

Traktater:

EF-traktaten

art. 56

art. 58

Nordisk skatteavtale, (NSA).

art 13